ARCHEOLOGIENOTA
SINT-TRUIDEN – SLACHTHUISSITE
(SLOOP ONDER MAAIVELD)

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN
E. AUDENAERT & A. DOUCET

DECEMBER 2019 – JANUARI 2020

Titel
Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Sint-Truiden – Slachthuissite (Sloop onder maaiveld)

Auteur(s)
Jan Claesen, Ben Van Genechten,
Evelien Audenaert & Alexander Doucet

Projectnummer
2019K177

Plaats en datum
Kortenaken, december 2019 – januari 2020

Reeks en nummer
ARCHEBO rapport 2019K177
ISSN 2034-5615

© 2020 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1 Inleiding 4

1.1 Algemeen 4

1.2 Beschrijving onderzoeksopdracht 4

1.3 Doelstellingen 7

1.4 Randvoorwaarden 7

1.5 Onderzoeksvragen 7

2 Huidige & toekomstige situatie 8

2.1 Huidige situatie 8

2.2 Toekomstige situatie 11

3 Bureauonderzoek 12

3.1 Landschappelijke & bodemkundige situering 12

3.2 Archeologische en erfgoedkundige data 16

3.3 Historiek en cartografische bronnen 20

3.4 Archeologische verwachting 31

4 Resultaten bureauonderzoek 32

4.1 Algemeen 32

4.2 Beantwoording onderzoeksvragen 32

4.3 Samenvatting / assessment bureauonderzoek 34

4.4 Programma van maatregelen 35

5 Bibliografie 36

6 Figurenlijst 38

7 Plannenlijst 39

8 Fotolijst 39

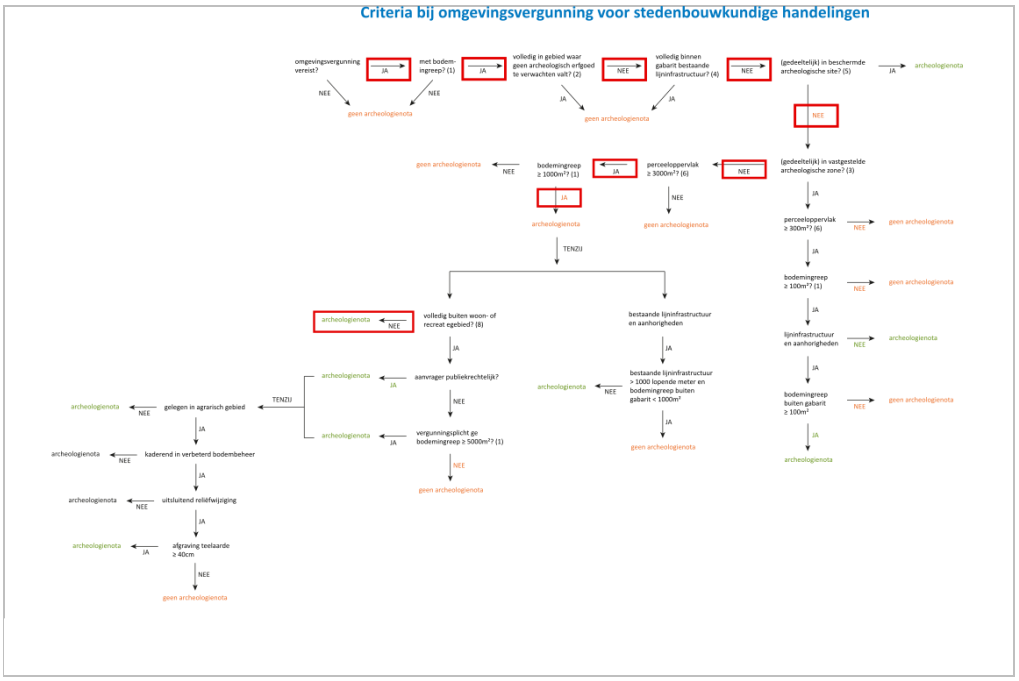
1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning

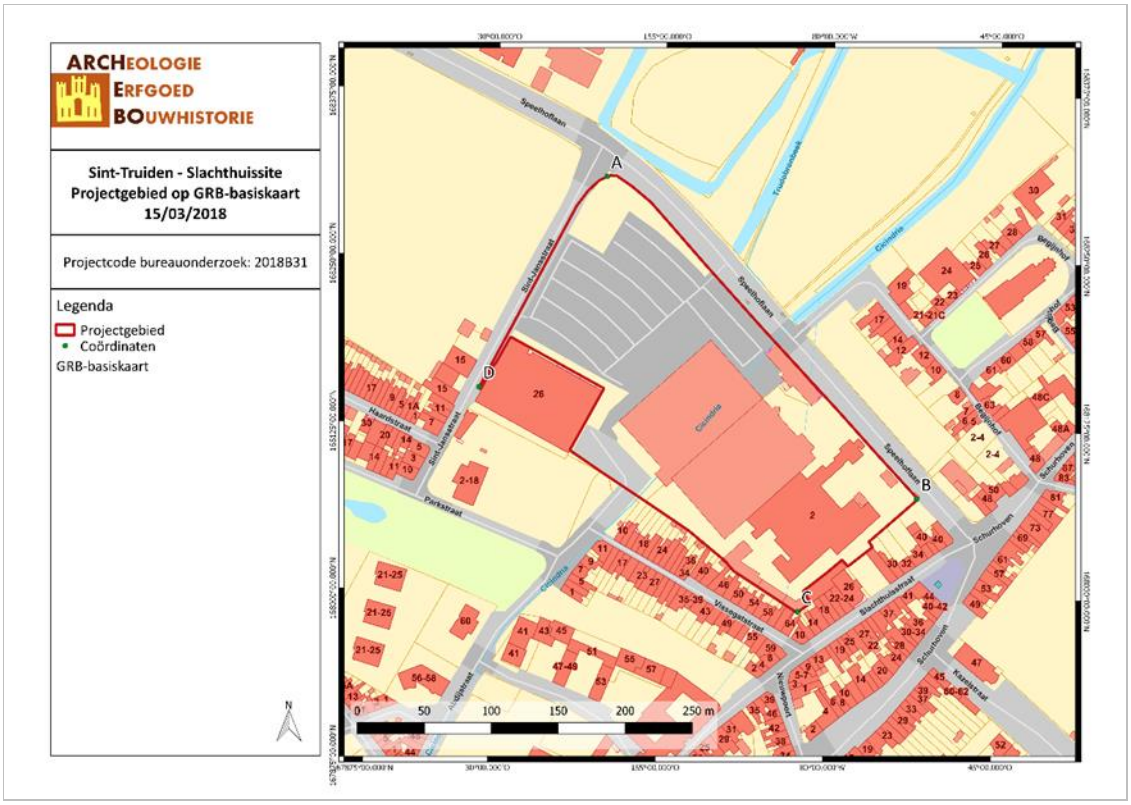
1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor de herontwikkeling van de slachthuissite en huidige Veemarkt van Sint-Truiden. Deze archeologienota heeft enkel betrekking op de sloop tot onder het maaiveld van de gebouwen met kelderverdieping en de ontwikkeling van de parkeeraangelegenheid in het zuiden. De ontwikkeling van de rest van de site zal uitgevoerd worden in een volgende fase.

Aangezien de aanvraag voor een omgevingsvergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het onderzoek werd uitgevoerd in december 2019 tot januari 2020 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. Contactpersoon bij de opdrachtgever was architecte Erika Vandergeten. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

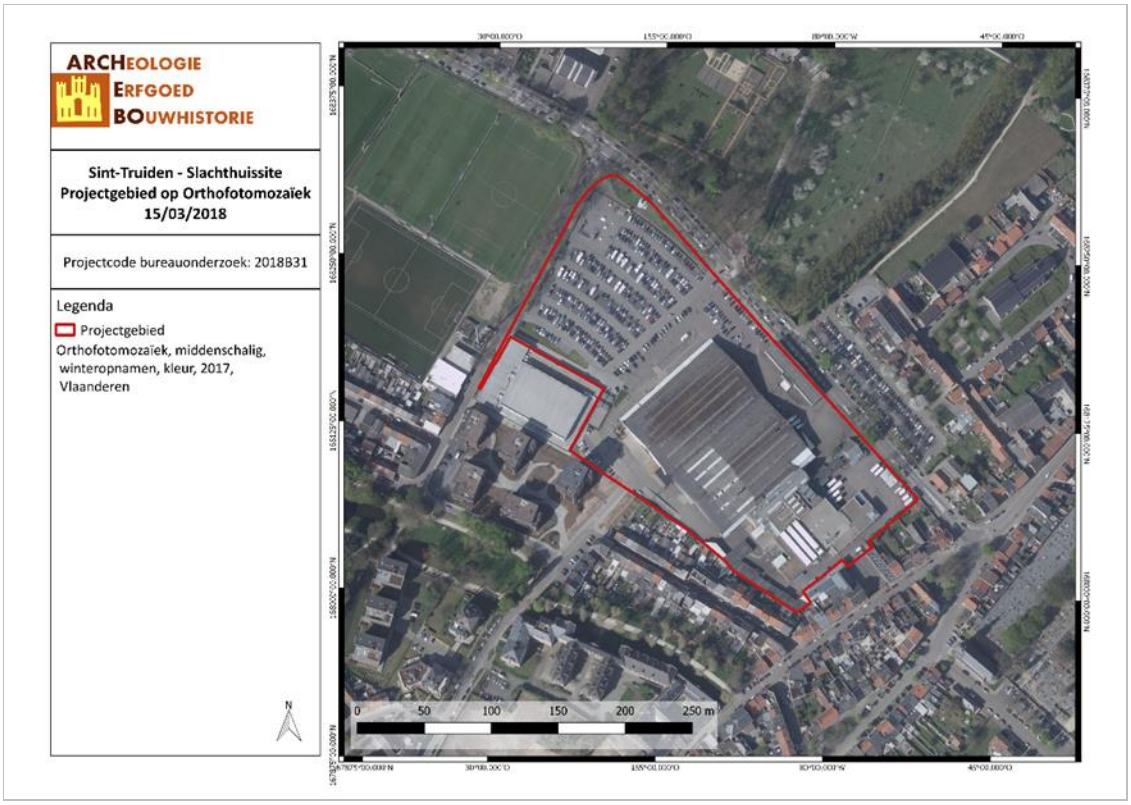
Administratieve fiche			
Naam site:	Sint-Truiden - Slachthuissite		
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem		
Ligging:	Limburg, Sint-Truiden, Speelhoflaan 2		
Kadaster:	Sint-Truiden, Afd. 2, Sct D, nrs 577b3, 577s2 en 55n		
Coördinaten:	A	X	207831.623
		Y	168310.700
	B	X	208066.997
		Y	168074.023
	C	X	207979.275
		Y	167988.472
	D	X	207738.690
		Y	168152.191
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba Merelnest 5 3470 Kortenaken		
Projectcode bureauonderzoek:	2018B31		
Projectleiding:	Jan Claesen		
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014		
Bewaarplaats archief:	E.S.A. BVBA		
Grootte projectgebied:	Ca. 45 443,57m²		
Totaal te slopen oppervlakte:	Ca. 11 303,7m^2		
Te slopen oppervlakte onder maaiveld:	Ca. 5521m²		
Uitvoeringsperiode:	December 2019 – januari 2020		
Reden van de ingreep	Sloop van 68% van de bestaande gebouwen met behoud van de helft van de eerste vleeshal. Ongeveer de helft met sloop onder maaiveld (kelders).		
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.		
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, veemarkt, kelders, begijnhof, speelhof, historische kern,…		

De onderstaande GRB-kadasterkaart en de Orthofoto tonen het projectgebied op de meest recente stadskaarten en luchtfoto's.

SISL/18/03/15/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2018)

SISL/18/03/15/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2018)

1.3 DOELSTELLINGEN

1.3.1 Juridische doelstellingen

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag voor de bouwvergunning gevoegd te worden.

1.3.2 Dossierspecifieke doelstellingen: sloopvergunning

Deze nota wordt opgesteld ten behoeve van de sloop onder het maaiveld van de bebouwing met kelderverdieping op de vermeldde perceelsnummers in de administratieve fiche.

1.4 RANDVOORWAARDEN

Er dient een erkend archeoloog aanwezig zijn bij het slopen van verhardingen of structuren onder het maaiveld.

1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het projectgebied bevindt zich tussen de Slachthuisstraat, Speelhoflaan, Sint-Jansstraat en Vissegatstraat ten noordoosten van het historisch centrum van Sint-Truiden. Net voorbij de noordelijke grens bevinden zich de Begijnhofsite en het park met voormalig Speelhof van de abdij van Sint-Truiden. Op het projectgebied zelf is er vooral bebouwing aanwezig in het zuidoostelijke gedeelte van het terrein. Het gebied wordt ondergronds doormidden gescheiden door de Cicindria.

De gebouwen ten zuidoosten zijn grotendeels onderkelderd (zie figuur 5). Met een minimumdiepte van 1m30. Hierbij dient nog eens minstens 30cm fundatie van de kelders gerekend te worden wat de minimale verstoringsdiepte op 1m60 onder het maaiveld brengt. De maximale diepte van de kelders is 2m60 met een maximale verstoringsdiepte van 2m90.

In het noorden van het terrein is er momenteel verharding voor de gratis parking 'Veemarkt'. Een klein gedeelte in de uiterste noordelijke hoek is momenteel ingericht als skatepark. De aanwezige gebouwen behoren toe aan het slachthuis van Sint-Truiden. Noordwesten van het terrein, aansluitend, bevindt zich een nieuwe sporthal. Deze valt buiten het projectgebied en de bouwaanvraag. Momenteel bevinden er zich enkel kelders onder de recentere gebouwen in het begin van de Speelhoflaan.

Enkele kleine gebouwen werden intussen reeds afgebroken tot op het maaiveld.

Hieronder volgen enkele recente foto's van de huidige situatie van de site.

Foto 1 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018)

Foto 2 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018)

Foto 3 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018)

Foto 4 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018)

Foto 5 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018)

Foto 6 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018)

Foto 7 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018)

Foto 8 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018)

Foto 9 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018)

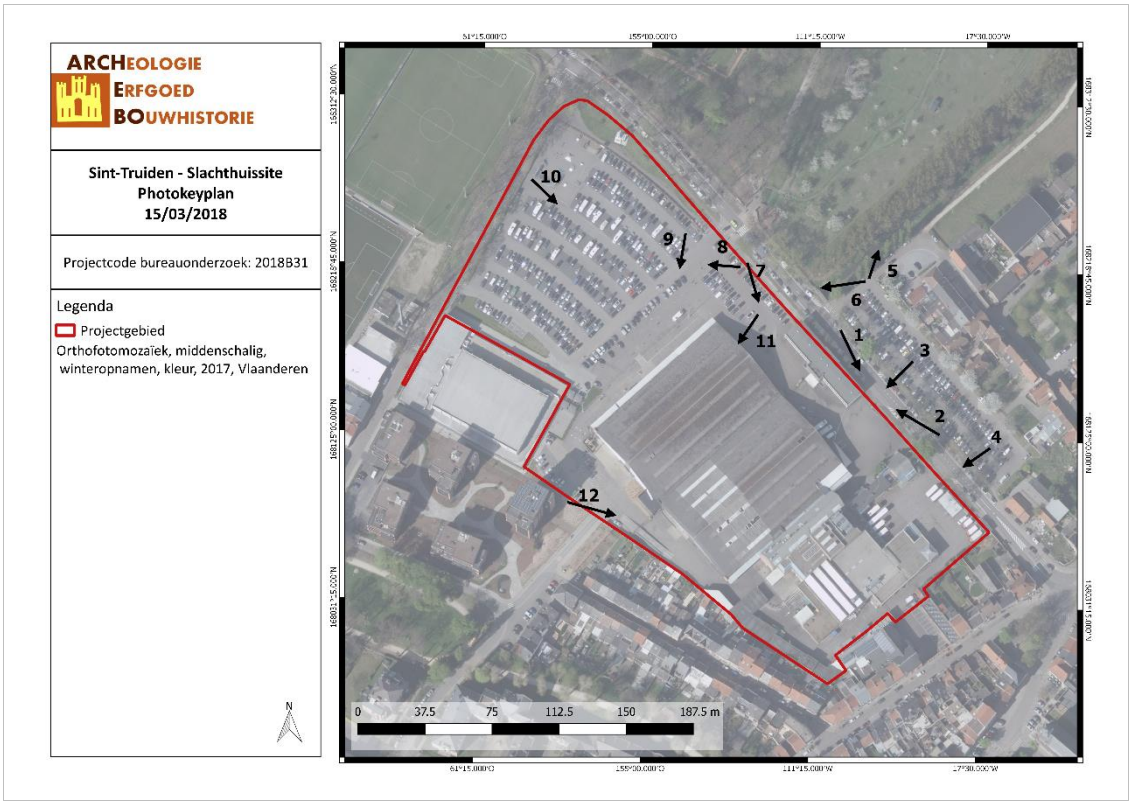
Foto 10 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018)

Foto 11 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018)

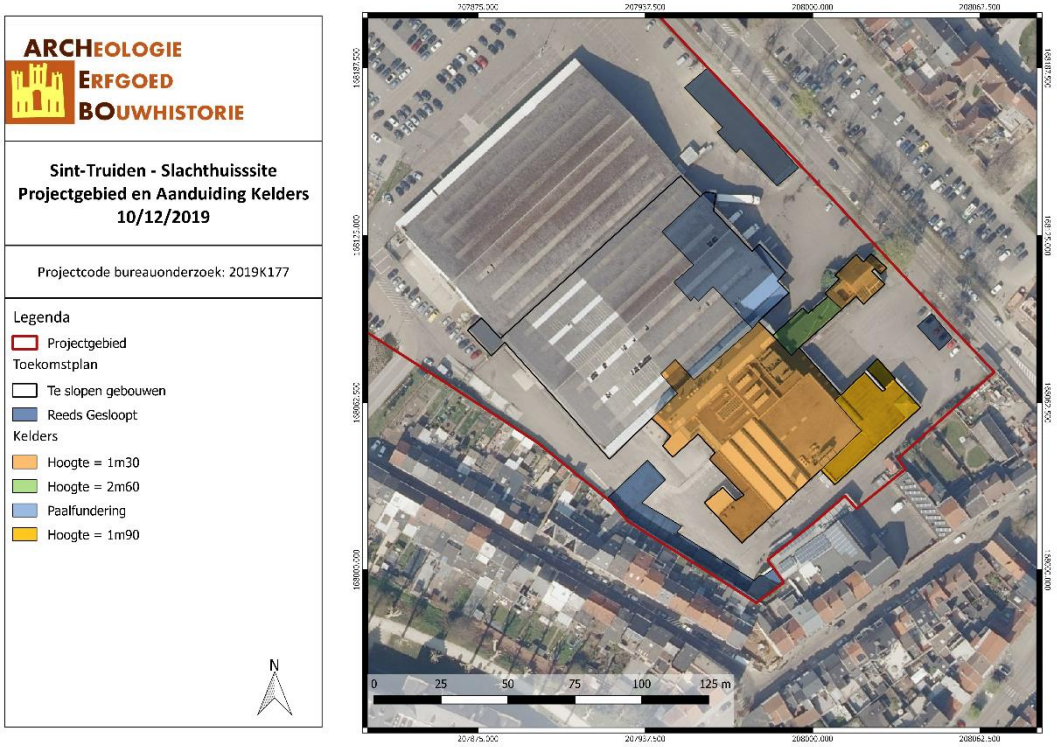

Foto 12 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018)

SISL/18/03/15/3 - Digitale aanmaak

Figuur 4: Situering van het projectgebied op Photokeyplan (ARCHEBO bvba, 2018)

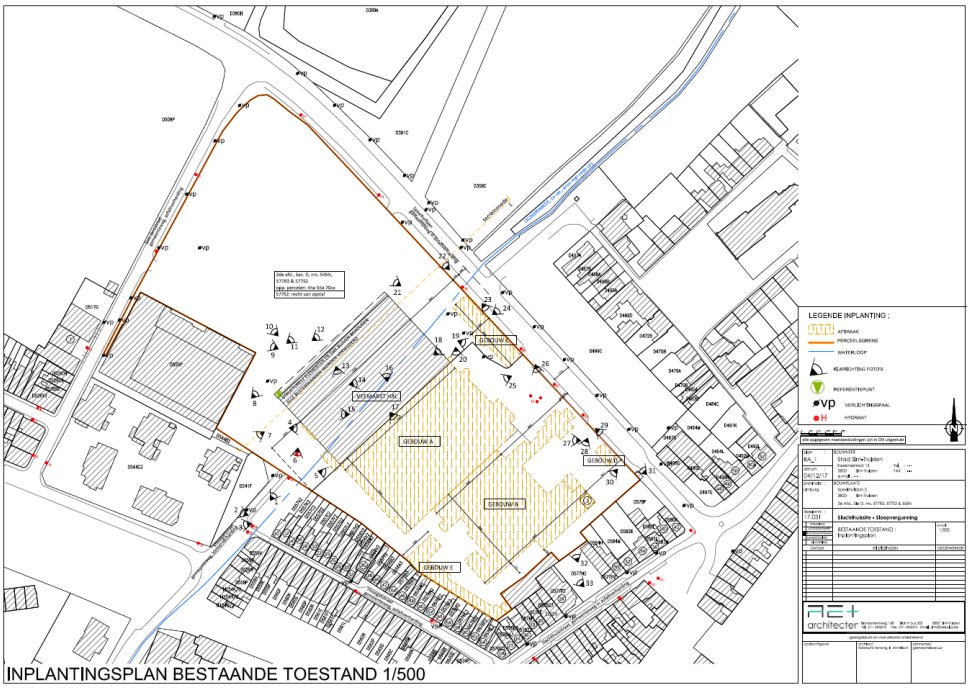

SISL/19/12/10/4 - Digitale aanmaak

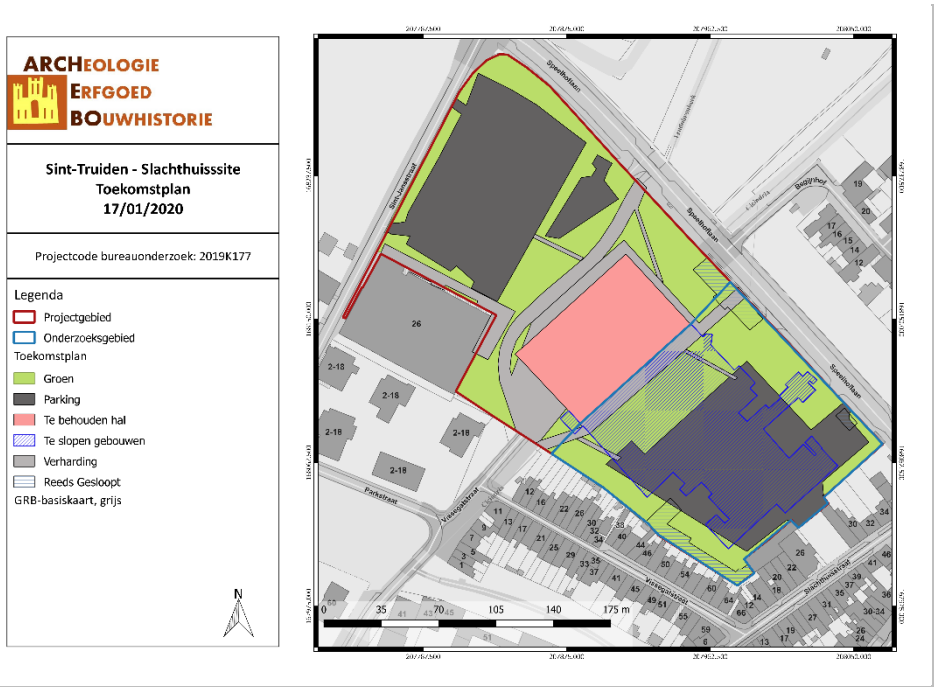
Figuur 5: Situering van de huidige kelders op het projectgebied (ARCHEBO bvba, 2019)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Ten behoeve van een sloopvergunning, wordt 68% van de bestaande bebouwing gesloopt (ca. 11 303,7 m²). De helft van een van de vleeshallen wordt bewaard (32% van de totale bebouwing). Van deze 68% is ongeveer de helft (5521m²) onderkelderd met kruipkelders die tot onder het maaiveld zullen uitgebroken worden. De kelders worden opgevuld en aangedamd met zware machines. De parkeeraangelegenheid in het zuidwesten wordt uitgebroken en vernieuwd. De parkingaangelegenheid in het noordwesten zal pas in een volgende fase ontwikkeld worden en wordt dan ook niet opgenomen voor verder onderzoek in deze archeologienota. Dit leidt ertoe dat er een onderzoeksgebied wordt aangeduid voor verder onderzoek (zie Programma van Maatregelen)

Figuur 6: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2018)

SISL/20/01/17/5 - Digitale aanmaak

Figuur 7: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2020)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

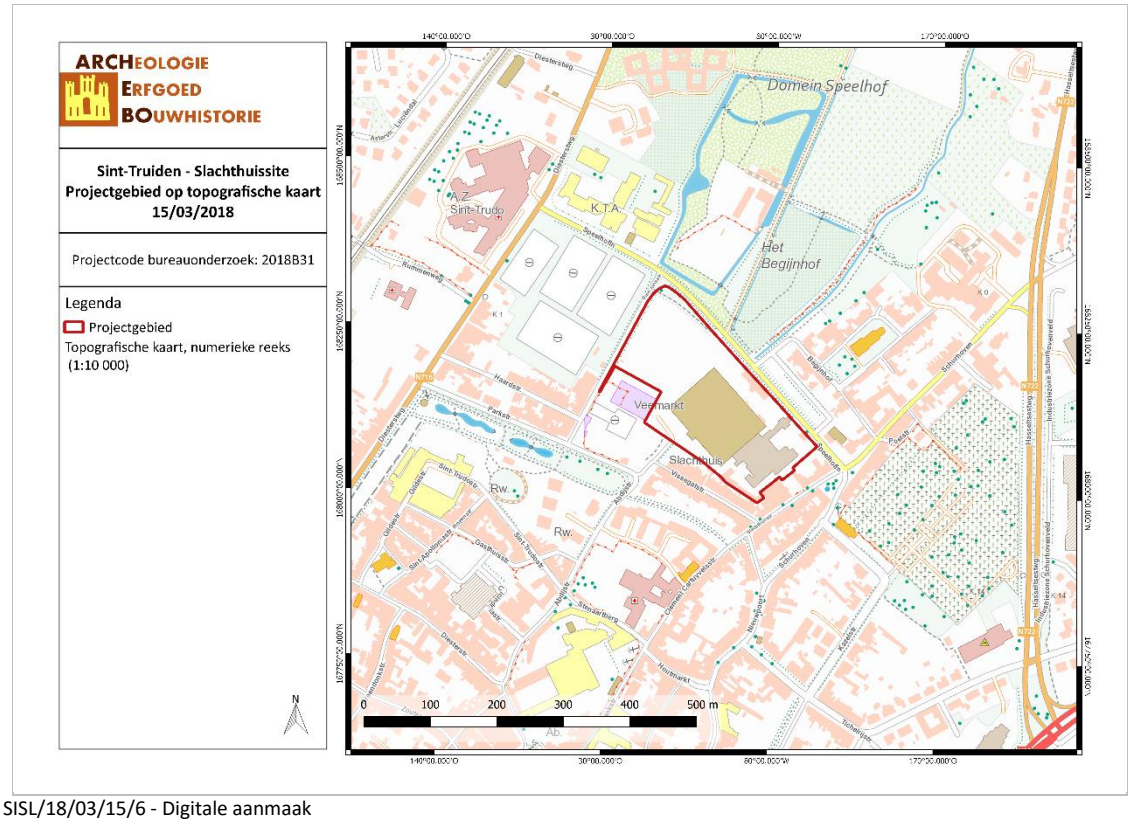
In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

De gebruikte kaarten werden in gegeorefereerde vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplot om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

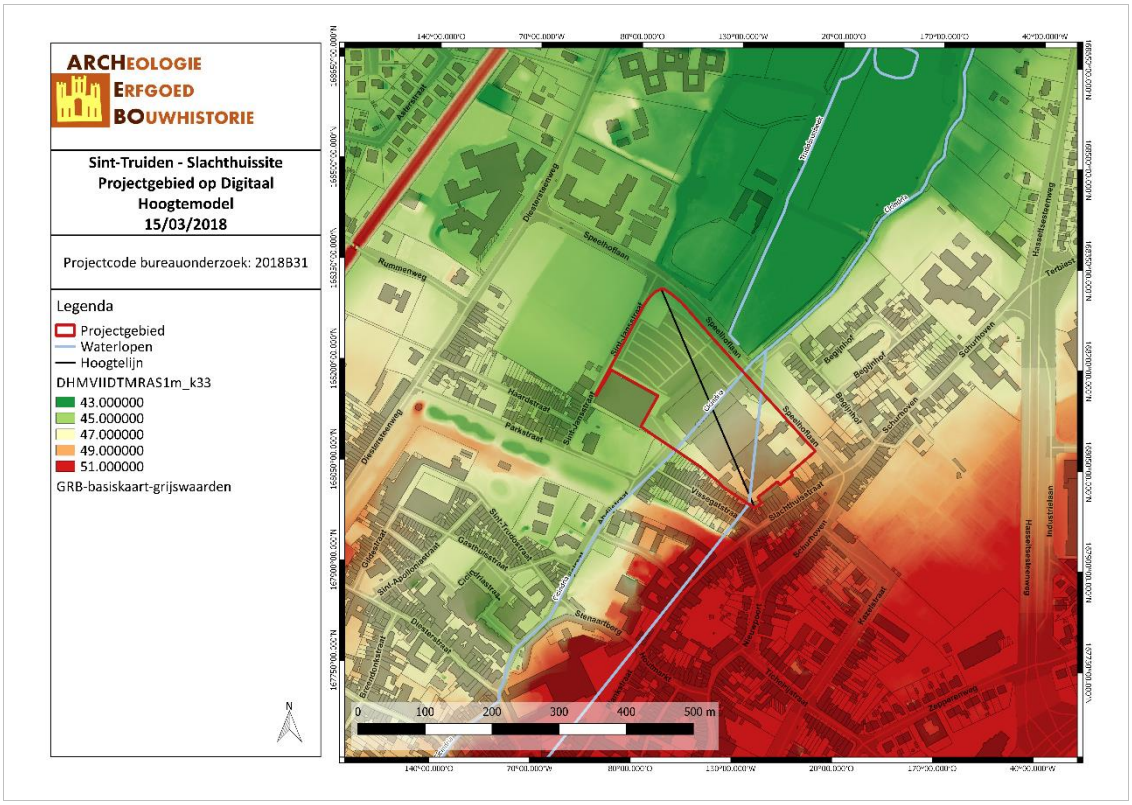
Het projectgebied ligt in net ten noordoosten van de historische stadskern van Sint-Truiden, in Haspengouw. Aan de noordelijke grens ligt het Begijnhof (Sint-Agnes) en het voormalige Speelhof van de abdij van Sint-Truiden.

Het projectgebied ligt volgens het Digitaal Hoogtemodel tussen ongeveer 44 en 50 meter boven de zeespiegel. Het terrein ligt in een lokale vallei van de Cicindria-beek, wat ervoor zorgt dat de verwachting naar steentijd minder hoog is dan op bv. de gradiëntzone naar het hoger gelegen plateau waar het interessanter was voor steentijdkampementen. De aanwezigheid van Steentijd kan echter nooit volledig uitgesloten worden.

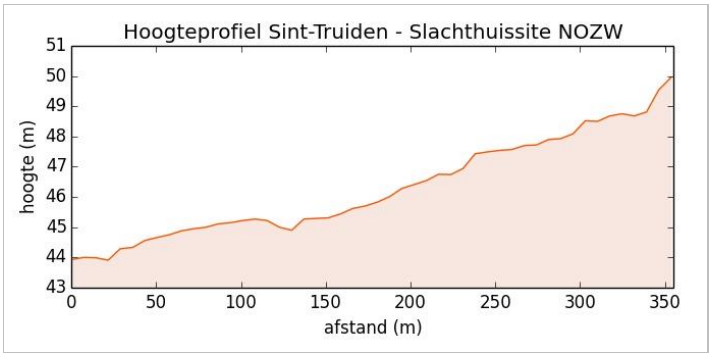
SISL/18/03/15/6 - Digitale aanmaak

Figuur 8: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2018)

SISL/18/03/15/7 - Digitale aanmaak

Figuur 9: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2018)

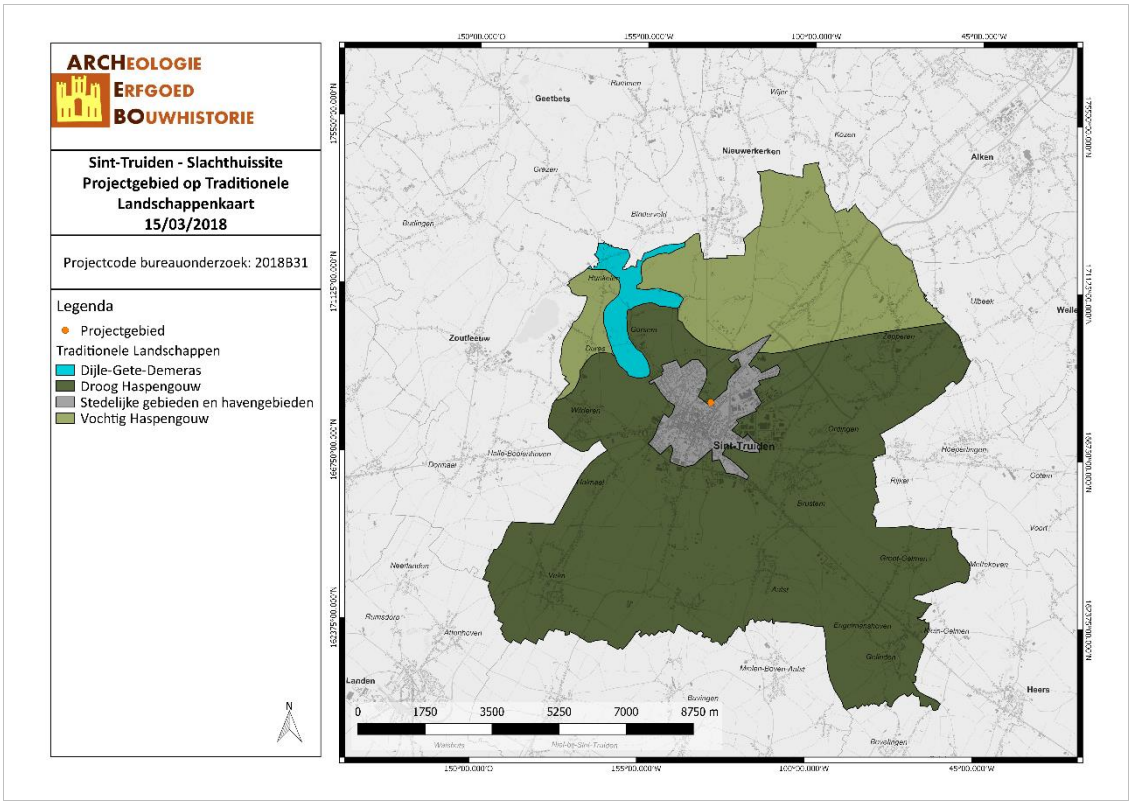
Figuur 10: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NOZW richting (Geopunt, 2018)

3.1.1 Geologie & landschap

3.1.1.1 Fysisch geografisch

Het projectgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd als 'Droog Haspengouw'. Het ligt ten zuiden van de lijn Eigenbilzen-Tongeren-Sint-Truiden. De zuidelijke grens ligt bij de rivier de Maas, waar het overgaat in de Condroz. Droog-Haspengouw is een belangrijk akkerbouwgebied met suikerbieten en tarwe. In dit gebied is de grondwaterstand laag. Van de weinige riviertjes is de Jeker de belangrijkste. Voor het projectgebied is de Dormaelbeek en de Zeyb (beide aftakkingen van de Kleine Gete) belangrijk. We hebben dus te maken met alluviale gronden. De meeste dalen zijn droogdalen. Het gebied loopt van 80-140 meter met, nabij de Maas, zelfs een heuvel van 200 meter hoogte. Dit gebied was vanouds bosarm en is tegenwoordig een zeer open landschap.[1]

[1] G. Scheys, "Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Landen 105 W" (Instituut voor Wetenschappelijk Onderzoek in Nijverheid en Landbouw (I.W.O.N.L.), 1957), 11–12.

SISL/18/03/15/8 - Digitale aanmaak

Figuur 11: Sint-Truiden aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2018)

3.1.1.2 Bodem, bodemkundig onderzoek, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied omschreven met de bodemtypes **OB, OT, Adp, AFp en Abp(c)**. Voor de gebieden onder bebouwing (OB) kan geen uitspraak van het bodemtype gedaan worden. Dit kan eveneens niet gedaan worden voor het vergraven (OT) gebied in het noordwesten van het terrein. De overige bodemtypes kunnen als volgt beschreven worden:

Bodemtype **Adp** is een matig gleyige leemgrond zonder profielontwikkeling. De bouwlaag vertoont een bruingrijze kleur die geleidelijk overgaat in niet gedifferentieerd colluviaal materiaal. Roestverschijnselen beginnen vanaf 50 cm. Ze komen voor in lage brede depressies, op de lage rand van hellingen en als oeverwallen in alluviale valleien (zoals hier de Cicindria).[2]

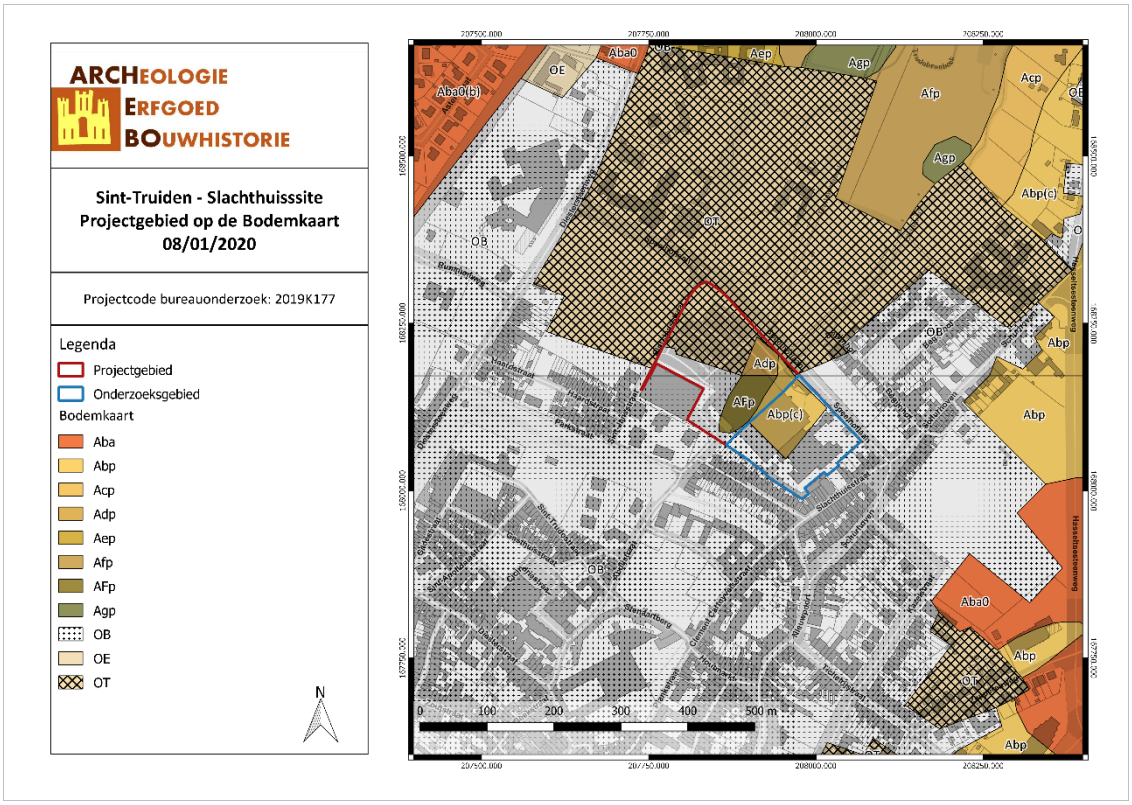
Bodemtype **AFp** is een matig tot sterk gleyige leemgrond met reductiehorizont (structuur B), zonder profielontwikkeling. Deze gronden worden het ganse jaar beïnvloed door een permanente ondiepe grondwatertafel. Duidelijke roestvlekken beginnen op minder dan 50 cm, op minder dan 125 cm diepte komt een volledig gereduceerde horizont voor. Deze gronden beslaan smalle stroken in de beekvalleien.[3]

Bodemtype **Abp(c)** is een niet-gleyige leemgrond zonder profielontwikkeling, met een bedolven textuur B horizont op minder dan 80cm diepte. De Abp bodems komen voor in colluviale droge leemdepressies. Deze gronden bestaan uit leemmateriaal geërodeerd van de hoger liggende plateaugronden.[4]

Onder het afgebakende **onderzoeksgebied** hebben we enkel te maken met **Abp(c)- en OB-bodems**.

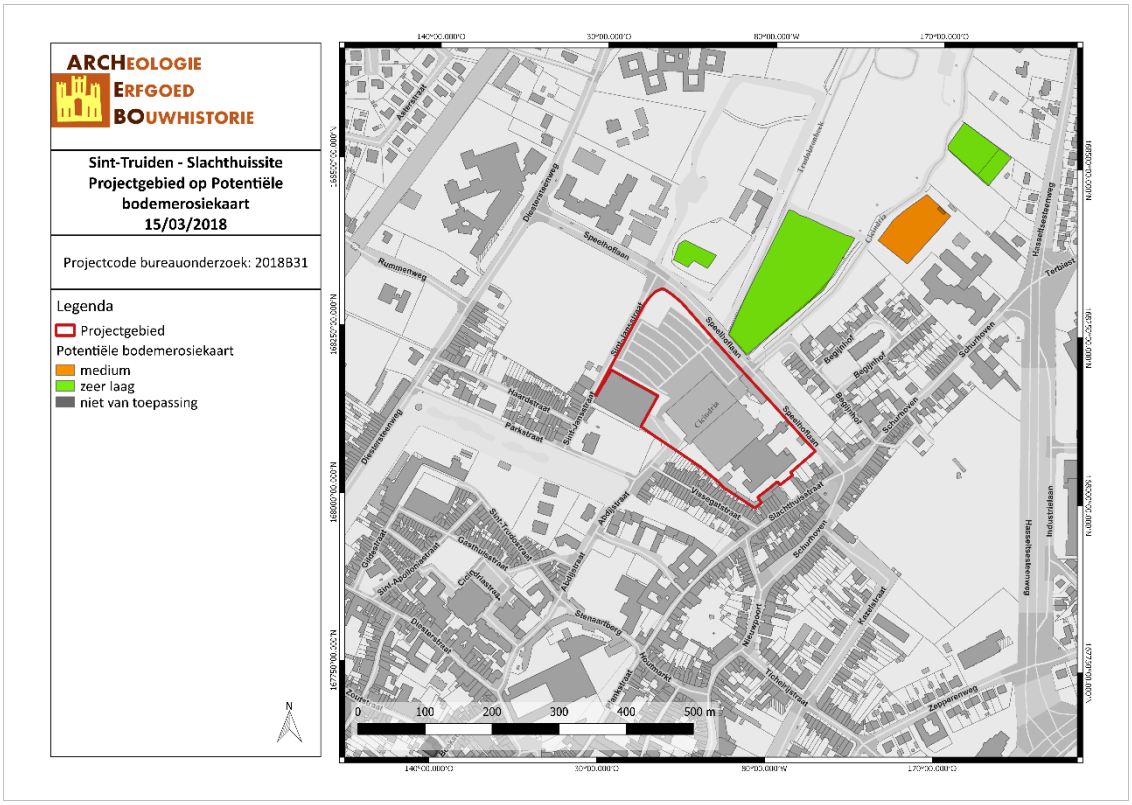
[2] E Van Ranst en C Sys, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)* (Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000), 302.
[3] Van Ranst en Sys, 305.
[4] Van Ranst en Sys, 300.

Op de Potentiële bodemerosiekaart is het projectgebied niet gekarteerd. Enkele percelen ten noorden van het terrein hebben een lage kans op bodemerosie Volgens de bodemgebruikskaart ligt het projectgebied grotendeels in ‘andere bebouwing’.

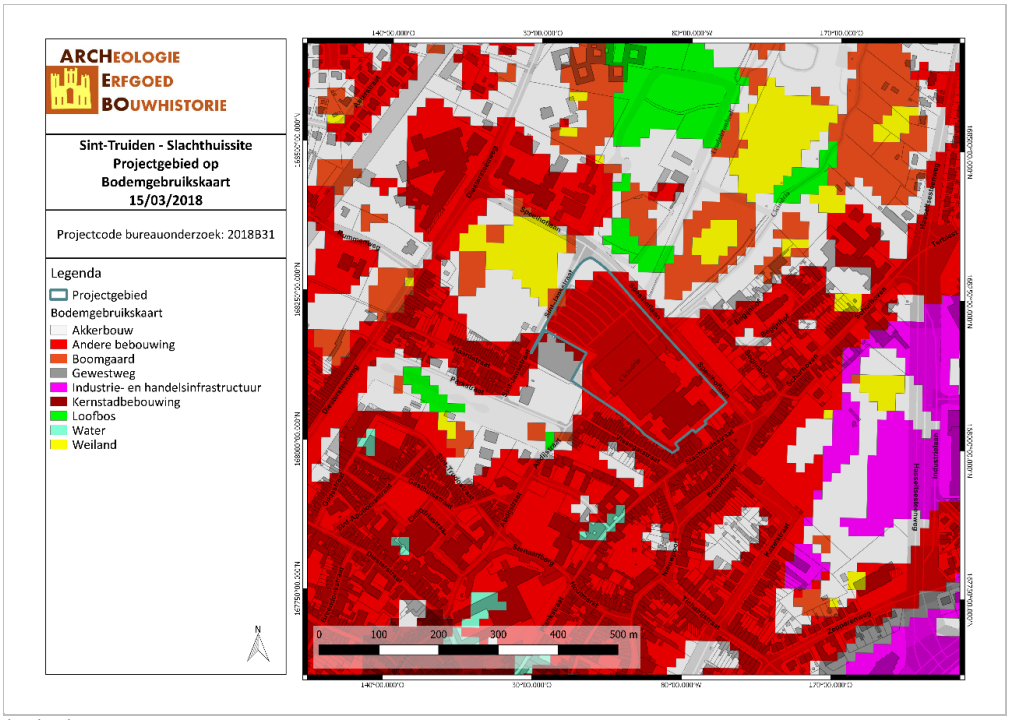
SISL/20/01/08/9 - Digitale aanmaak

Figuur 12: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2018).

SISL/18/03/15/10 - Digitale aanmaak

Figuur 13: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2018).

SISL/18/03/15/11 - Digitale aanmaak

Figuur 14: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2018).

3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische inventaris toont wel verschillende vondsten in de directe omgeving en ruime omgeving.

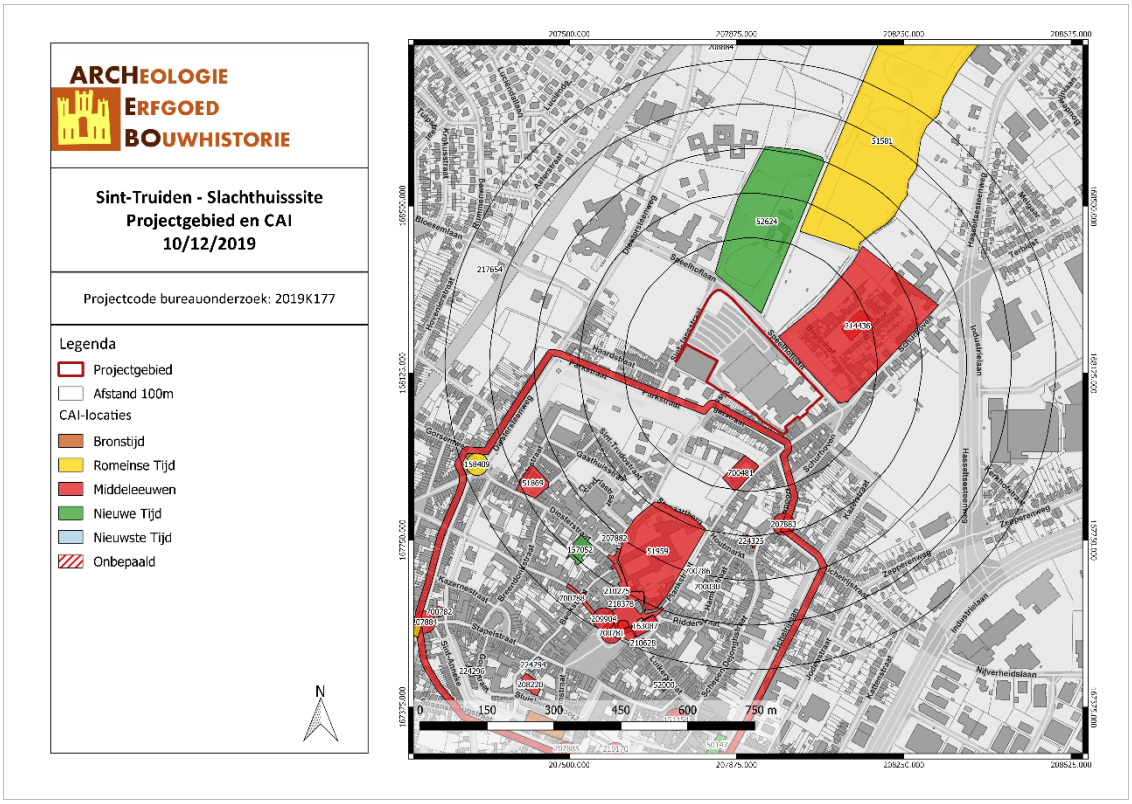
In de directe omgeving van het projectgebied bevinden zich vooral ten noorden en ten zuiden verschillende CAI-locaties. Direct ten noorden van de bebouwing op de site bevindt zich aan de overkant van de Speelhoflaan, de Begijnhofsite. De CAI-locaties 214436 en 700479 zijn hierin vervat. Het begijnhof met Sint-Agneskerk werd in 1265 gesticht door abt Willem van Rijkel ten voordele van de 'religieuze vrouwen'. De site werd gesticht buiten de stadsmuren zodat er rust kon geboden worden alsook gronden voor commerciële activiteiten.[5] CAI-locatie 52624 omvat 'Kasteel Speelhof'. De site werd aanvankelijk vanaf 1585 ingenomen door de Sint-Trudo abdij als 'speelhof'.[6] Net ten oosten van de site werd op locatie 51581 fragmenten van Romeins bouwmateriaal (bakstenen en tegulae) aangetroffen in alluviale leemafzettingen.

Ten zuiden van het projectgebied, net binnen de middeleeuwse omwalling (ID 207882) bevond zich het Capucijnenklooster. Het klooster werd gesticht in 1614 maar werd ontheven in de 18de eeuw. Sinds 1838 worden de gebouwen gebruikt voor onderwijs en verzorging. Opgravingen maken duiden dat de site minstens 4 bouwfasen gekend heeft waaronder een uitbreiding van de westelijke kloostervleugel rond 1665. Op de locatie werd eveneens een gedeelte van de terrasmuur van de middeleeuwse stadsomwalling aangetroffen. De muur werd afgebroken in de 17de eeuw, nochtans kon een tracé van ongeveer 17m gevolgd worden.[7]

[5] Agentschap Onroerend Erfgoed, "Begijnhof", Inventaris Onroerend Erfgoed, geraadpleegd 16 maart 2018, https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/104772.
[6] Agentschap Onroerend Erfgoed, "Speelhof, buitenverblijf van de Sint-Trudo-abdij", Inventaris Onroerend Erfgoed, geraadpleegd 16 maart 2018, https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/23055.
[7] Agentschap Onroerend Erfgoed, "Kapucijnenklooster en kloosterkerk Sint-Antonius", Inventaris Onroerend Erfgoed, geraadpleegd 19 maart 2018, https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/22693.

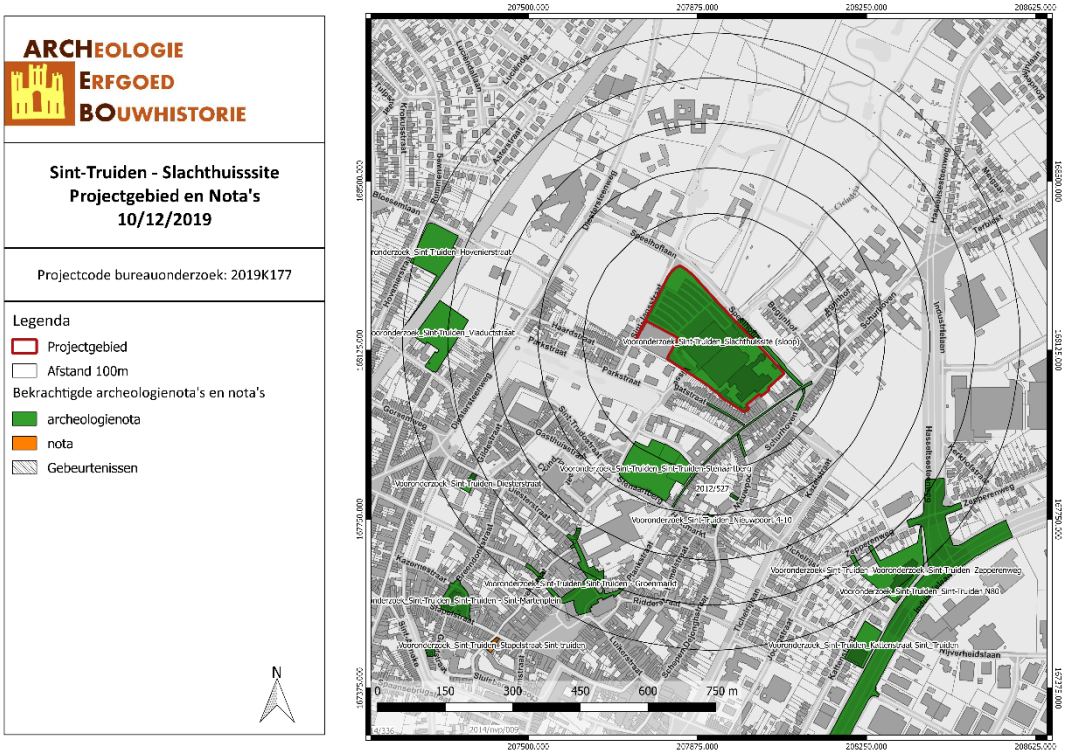
In de ruime omgeving van maximum 700 meter bevinden zich enkele archeologische waarden. Gezien het historisch karakter van Sint-Truiden, betreft het vooral vondsten en locaties uit de Middeleeuwen en Nieuwste Tijd. Het betreft onder meer:

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
Binnen straal van 282m		
214436	Begijnhof	Middeleeuwen
700479	Begijnhof Sint-Agneskerk	Middeleeuwen
52624	Kasteel Speelhof	Nieuwe Tijd
700481	Capucijnenklooster	Nieuwe Tijd
207882	Middeleeuwse stadsomwalling	Middeleeuwen
In een straal tussen 282 en 388m		
51581	Speelhof	Romeinse Tijd
207883	Nieuwe Poort	Middeleeuwen
51959	Sint-Trudo abdij	Middeleeuwen
In een straal tussen 388 en 685m		
163087	O.LV.-kerk	Middeleeuwen
210470	Grote Markt	Onbepaald
210275	Diesterstraat 8	Middeleeuwen
700030	Hamelstraat 18	Nieuwste Tijd
210628	Luikerstraat - Heilig-Hartplein	Onbepaald
211554	Klerkenkapel	Middeleeuwen
158409	Sint-Gangulfuspoort	Romeinse Tijd
51869	Sint-Gangulfuskerk	Middeleeuwen
209904	Plevoets	Middeleeuwen
700781	De Markt - stadhuis	Middeleeuwen
157052	Diesterstraat	Nieuwe Tijd
700786	Plankstraat 17	Middeleeuwen
700788	Beekstraat-Zoutstraat	Middeleeuwen

SISL/19/12/10/12 - Digitale aanmaak

Figuur 15: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2019)

SISL/19/12/10/13 - Digitale aanmaak

Figuur 16: Kaart met aanduiding van het projectgebied en (archeologie-)nota's (CAI, 2019)

1.1.1 Bekrachtigde archeologienota's en nota's

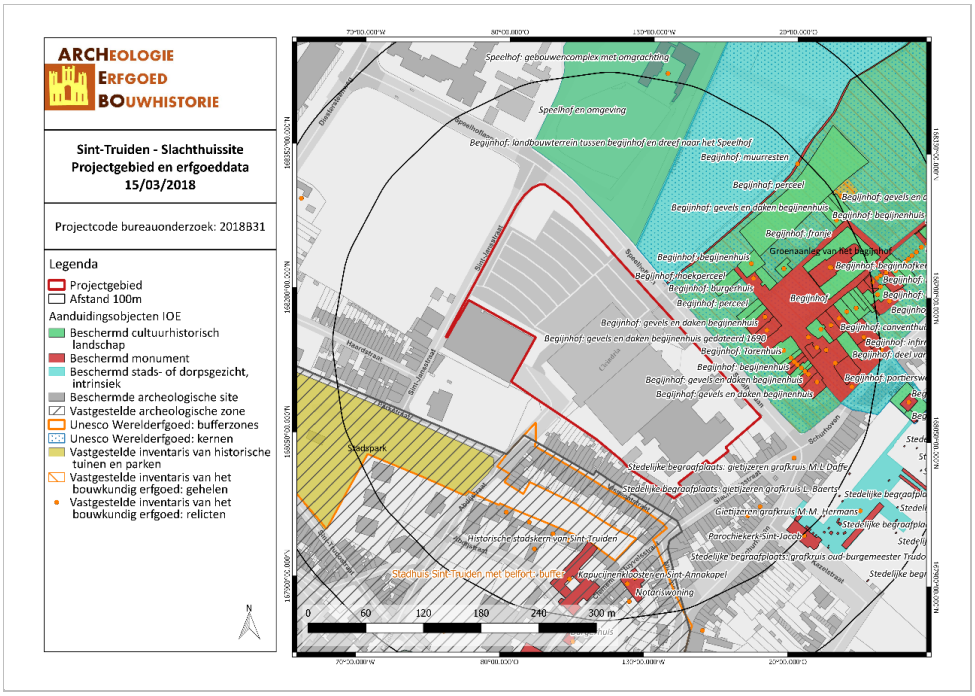
In het najaar van 2017 werd door ArcheoPro Vlaanderen een bureauonderzoek uit gevoerd op de wegenis van de Clement Cartyvelsstraat, Slachthuisstraat en Speelhofstraat. Om het beste inzicht te krijgen in de mogelijke archeologische elementen, werd een opgraving van het gehele traject voorgesteld. Dit werd tot heden nog niet uitgevoerd.[8]

Ter hoogte van het Kapucijnerklooster, ten zuiden van het projectgebied, werd op 18 april 2017 archeologisch onderzoek aan de hand van proefputten uitgevoerd door Studiebureau Archeologie. Er werd geopteerd voor 12 proefputten en één proefsleuf. Ten westen van het ziekenhuis bevinden zich nog wel relevante archeologische waarden in de aangelegde werkputten en de sleuf. Het betreft 22 sporen in de vorm van kuilen en structuren die geassocieerd kunnen worden met de bewoningsfase die ruim gedateerd wordt in de late middeleeuwen en postmiddeleeuwen. Mogelijk zijn deze resten in verband te brengen met gebouwen die betrekking hebben op de voormalige religieuze instellingen die op cartografische bronnen afgebeeld zijn.[9]

3.2.2 Inventaris Onroerend Erfgoed (IOE)

De Inventaris van het onroerend erfgoed biedt een overzicht van waardevol erfgoed in Vlaanderen. Zowel bouwkundig, archeologisch, landschappelijk als varend erfgoed zijn opgenomen in deze databank, goed voor meer dan 83.000 erfgoedobjecten in totaal. Op basis van diverse zoekcriteria kan er heel gericht naar de verschillende erfgoedobjecten zoeken. Erfgoedobjecten kunnen vastgesteld en/of beschermd zijn.[10]

Het projectgebied zelf bevat geen erfgoeddata. Wel is erfgoed in de directe omgeving talrijk aanwezig. Door de aanwezigheid van het Speelhof (van de Abdij van Sint-Truiden) en het Begijnhof ten noorden van het projectgebied en de historische stad van Sint-Truiden in het zuiden. Het projectgebied ligt net buiten de historische locatie van de middeleeuwse stadsmuren- en poorten.

SISL/18/03/15/14 - Digitale aanmaak

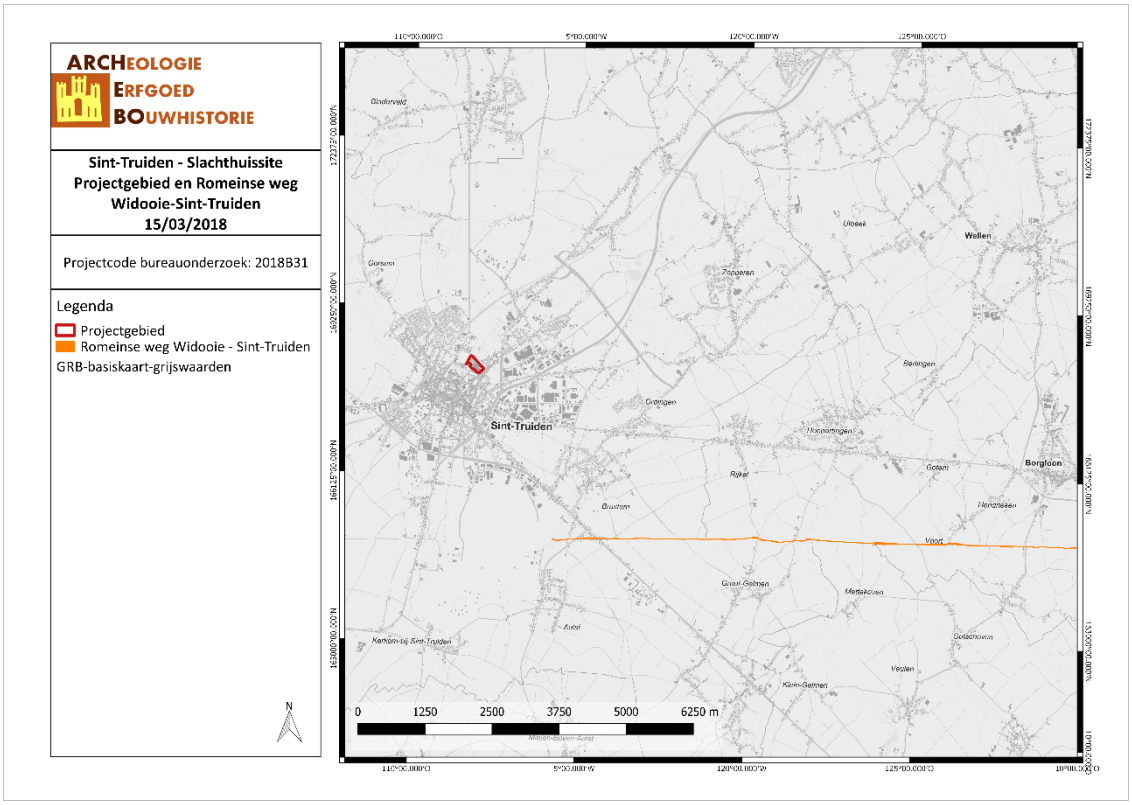
[8] ArcheoPro (2017).
[9] Studiebureau Archeologie (2017).
[10] Agentschap Onroerend Erfgoed, "Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 17 januari 2017, https://inventaris.onroerenderfgoed.be/.

Figuur 17: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2018)

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1 Onderzoek historische bronnen

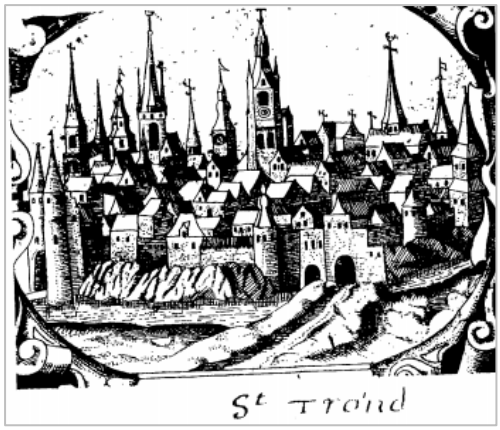
In het midden van de eerste eeuw vestigen de Romeinen zich op het Haspengouwse platteland. Het gehucht *Straeten*, net ten zuiden van de huidige stadskern van Sint-Truiden, was namelijk gelegen aan een belangrijke Romeinse heirbaan van Keulen naar Tongeren. Deze baan werd verder opgesplitst naar Bavay of via Kortrijk naar de Noordzee. *Sarchinium* verwees naar de plaats Zerkingen dat zich ter hoogte van de huidige Grote Markt bevond. Vanaf de helft van de 12de eeuw staat de plaats beschreven als *Sancti Trudonis opidum* (m.a.w. de verhoogde stad van Sint-Trudo).[11]

SISL/18/03/15/15 - Digitale aanmaak

Figuur 18: Kaart met situering van de Romeinse weg Widooie-Sint-Truiden (IOE, 2018)

Het ontstaan van de voormalige nederzetting *Sarchinium* en de latere stad Sint-Truiden is nauw verbonden met de figuur van Trudo. In de vroege middeleeuwen sticht Trudo circa 655, zoon van Wicbolde, graaf van Haspengouw, op een duidelijke terreinverhoging aan de rechteroever van de Cicindria een klooster.[12] Na de dood en heiligverklaring van de stichter wordt het klooster een bekende bedevaartplaats. De eerste bewoning concentreerde zich rondom de verschillende wegen die naar het klooster leidden. De nieuw wegen, samen met de rivier de Cicindria, bakenden een ruimte af, die zich mettertijd

Figuur 19: Panorama van de stad Sint-Truiden, gravure door Robert Peril (16de eeuw)

[11] Maurits Gysseling, *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland vóór 1226* (Belgisch Interuniversitair Centrum voor Neerlandistiek, 1960), 919.
[12] Jan Gerits, *Historische steden in Limburg*, 1989, 203.

als marktplein zal ontwikkelen. In 740 wordt het klooster van Sint-Trudo omgevormd tot benedictijnenabdij. In 883 werd de abdij samen met de nederzetting door de Noormannen verwoest. Onder impuls van Otto I, keizer van het Heilig Roomse Rijk, werd de abdij en nederzetting heropgebouwd in 938.[13] De stad kende vervolgens een organische groei van de woonkern rondom het marktplein en de invalswegen, die volgens een radioconcentrisch patroon vanuit het marktplein vertrekken: Brustemstraete (huidige Luikerstraat), Cloesterstraete of Steenstraete (Diesterstraat), Clockheimstraete (Naamsestraat), Planckstraete, en Staepelstraete (Tiensestraat); deze invalswegen werden onderling verbonden door secundaire wegen.

De abdij was reeds vroeg van een eigen vestinggordel voorzien; onder het abbatiaat van Adelardus II (1055-1082) worden buiten deze omheining twee kerken gebouwd: de Onze-Lieve-Vrouwekerk en de Sint-Gangulfuskerk; kort daarop de Heilig-Grafkerk (thans Sint-Maartenkerk). Door dezelfde abt wordt tussen 1060 en 1085 begonnen met de bouw van een vestinggordel rondom de nederzetting. Sarchinium verkrijgt hiermee het stadsrecht onder de naam "oppidum Sancti Trudonis". De vesting telde, in haar uiteindelijke vorm, vijf poorten, gelegen aan elk der invalswegen, behalve de Plankstraat; de Niefport, die de later tot stand gekomen verbinding met Hasselt controleerde, bestond niet in het oorspronkelijk systeem. Voorts waren er negen torens en twee versterkte sluissystemen: Comisgaet, waar de Cicindria de stad binnenstroomt, en Vissegaet waar ze de stad verlaat. Het stratentracé en de vorm van de stad, zoals ze afgebakend werd door de omwalling, zal in de loop der tijden weinig verandering ondergaan.

In 1086 (of 1087) werd de stad ingelijfd bij het prinsbisdom Luik. De abdij behield de jurisdictie over een gedeelte van het grondgebied. Het voogdijschap over de stad is een twistpunt tussen de heren van de omliggende gebieden, voornamelijk de hertogen van Leuven en de graven Duras. Dit gaf aanleiding tot verschillende belegeringen en plunderingen. Bloei van de lakenindustrie en het gildewezen in de 13de- en 14de eeuw, wat tot uiting komt in de bouw van een lakenhal met toren op de markt.

De 15de eeuw was een vrij woelige periode. In 1405 belegering en inname van de stad door Hendrik de Horne van Luik. In 1467 vond de slag van Karel de Stoute tegen het Luikse leger te Brustem plaats met beleg en inname van de stad, en verwoesting der versterkingen ten gevolge. In 1489 werd de stad belegerd door Robert van der Marck. In 1568, inname door Willem de Zwijger. Door haar afhankelijkheid van het prinsbisdom evenwel heeft de stad echter weinig te lijden van de Spaanse troepen. In 1675 wordt de vesting door Lodewijk XIV ontmanteld: de poorten worden opgeblazen, en de ommuring verdwijnt geleidelijk; de enige restanten zijn de onderbouw der Brustempoort, en een gedeelte der stadswal in de kloostertuin der minderbroeders. Het tracé bleef echter behouden, op de meeste plaatsen in de vorm van beboomde dreven (Tiensevest, Tichelrij, Hoge Veser, Kazernevest, en stadspark (1876, tuinarchitect M. Creten) ten noorden), die mede met de torens der hogervermelde gebouwen en het volume der minderbroederskerk, het stadssilhouet bepalen.[14]

Onmiddellijk buiten de wallen bevonden zich van oudsher twee belangrijke gehuchten: Schurhoven ten noordoosten, met bebouwing geconcentreerd rondom de Sint-Jacobskerk. Hier werd in 1258 het Sint-Agnesbegijnhof gesticht. Ten zuiden, Nieuwenhuyzen en Zerkingen, oorspronkelijk twee wooneenheden, later een parochie bij de Sint-Niklaas - Sint-Pieterskerk.

[13] Natasja De Winter, "Archeologische evaluatie en waardering van de abdijsite van Sint-Truiden (provincie Limburg)" (Sint-Truiden: ARON bvba Archeologisch Projectbureau, 2010), https://oar.onroerenderfgoed.be/publicaties/STUA/12/STUA012-001.pdf.

[14] Gerits, *Historische steden in Limburg*; Agentschap Onroerend Erfgoed, "Sint-Truiden", Inventaris Onroerend Erfgoed, geraadpleegd 19 maart 2018, https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120972.

3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

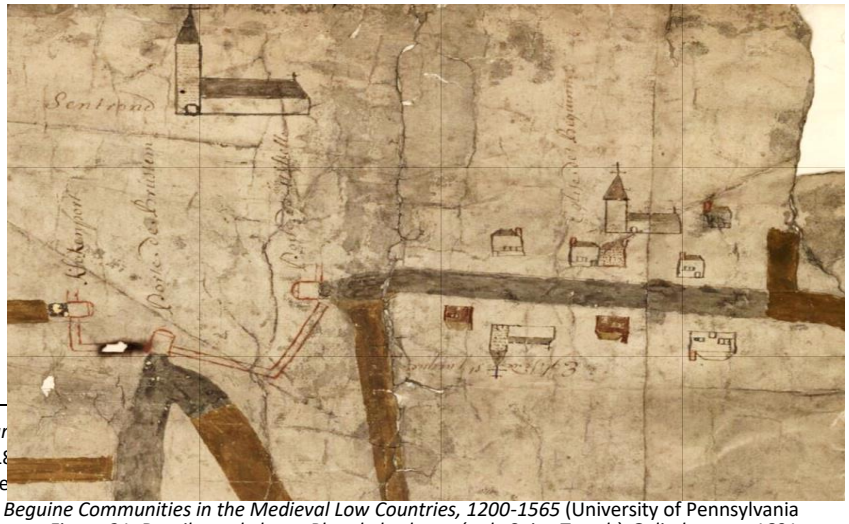
Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren mogelijk reeds verdwenen.

Een van de oudste cartografische bronnen die de stad *Sint-Truyen* weergeeft, is de beschrijving van het dorp Brustem in het kaartboek van de Abdij van Averbode (1650-1680).[15] Ten zuiden van de stad is het Begijnhof afgebeeld. Het begijnhof werd vermoedelijk in 1257 gesticht onder het initiatief van William van Rijkel, abt van Sint-Trudo die een '*in vico qui dicitur vicu beguinarum*' koos in het huidige Schuurhoven. Het patronaat van St. Agnes werd door paus Clement IV in november 1267 toegekend.[16] Het projectgebied bevindt zich tussen de site en het stadscentrum. Het projectgebied lijkt in deze periode onbebouwd.

Figuur 20: Detail van de kaart van 1650-1680 uit het kaartboek van de abdij van Averbode (Rijksarchief, 2018)

Een anonieme cartografische bron, vermoedelijk uit de 17de eeuw, geeft opnieuw de omgeving van het begijnhof weer (*glise de Beguinage*). Het plan wil vooral de wegenissen tussen Sint-Truiden en Gelinden tonen. Het is

Figuur 21: Detail van de kaart Plan de la chaussée de Saint-Trond à Gelinden. van 1601-1800 (Rijksarchief, 2018)

[15] *Kaartboek van alle goederen van 1680*, geraadpleegd 16 maart 2018 A0518_113838_112521_DUT/inve

[16] Walter Simons, *Cities of Ladies: Beguine Communities in the Medieval Low Countries, 1200-1565* (University of Pennsylvania Press, 2010), 296.

niet duidelijk of het om bestaande wegenissen gaan of om nieuwe steenwegen. Opnieuw is de omgeving van het projectgebied onbebouwd weergegeven.[17] Deze conclusie kan eveneens gesteld worden voor de kaart van G. Beckers uit de 18de eeuw. Op het '*campagne de Schurhoven*' worden langs de baan vanaf de '*porte de Hasselt*' bebouwing, het begijnhof en de Sint-Jacobskerk weergegeven.[18] De eerste kerk op deze locatie werd gesticht in vermoedelijk 1215, verschillende jaren voor de stichting van het begijnhof in 1258. De kerk staat echter niet vermeld op bovenstaande cartografische bronnen.[19]

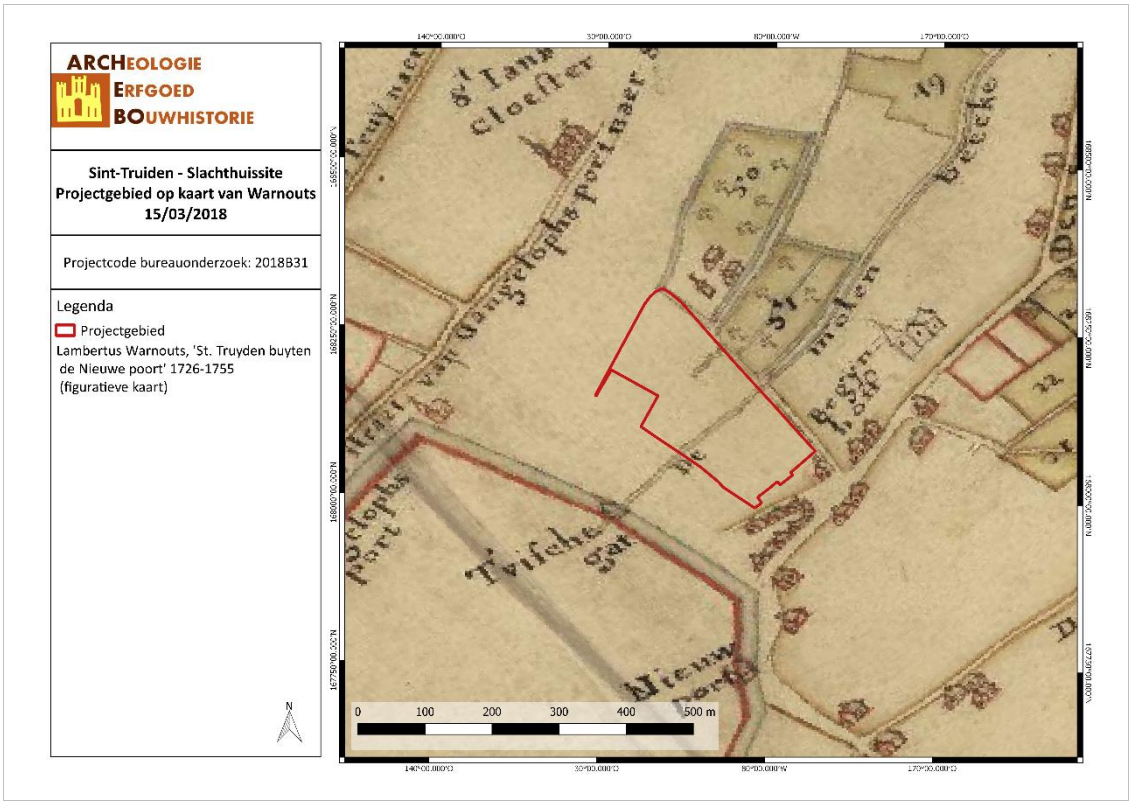
Figuur 22: Detail van de kaart van Beckers G. 18de eeuw (Rijksarchief, 2018)

Een eerste meer volledige cartografische bron is de kaart van landmeter Warnouts (1726-1755). De gegerorefeerde kaart toont opnieuw aan dat het projectgebied niet bebouwd was in de eerste helft van de 18de eeuw. Wel wordt het terrein centraal (NZ) doorsneden door de loop van '*De molen beecke*', de huidige Cicindria. Op de hoek van de huidige Slachthuisstraat en Speelhoflaan is een gebouw gekarteerd, dat net buiten het projectgebied valt.

[17] *Plan de la chaussée de Saint-Trond à Gelinden. (1601-1800)*, niet-gegeorefereerde kaart, 1:8338, geraadpleegd 16 maart 2018, http://www.cartesius.be/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7B12DF4F5D-9580-44E4-8093-E2B079B24444%7D.

[18] G. Beckers, *Plan des chemins arrivant à Saint-Trond (18de eeuw)*, niet-gegeorefereerde kaart, 1:6388, geraadpleegd 16 maart 2018, http://www.cartesius.be/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7B374AAF0E-D0CA-42F4-903E-213E2B3B9C2C%7D.

[19] Agentschap Onroerend Erfgoed, "Schurhoven", Inventaris Onroerend Erfgoed, geraadpleegd 19 maart 2018, https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120991.

SISL/18/03/15/16 - Digitale aanmaak

Figuur 23: Detail uit de kaart van Warnouts met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2018)[20]

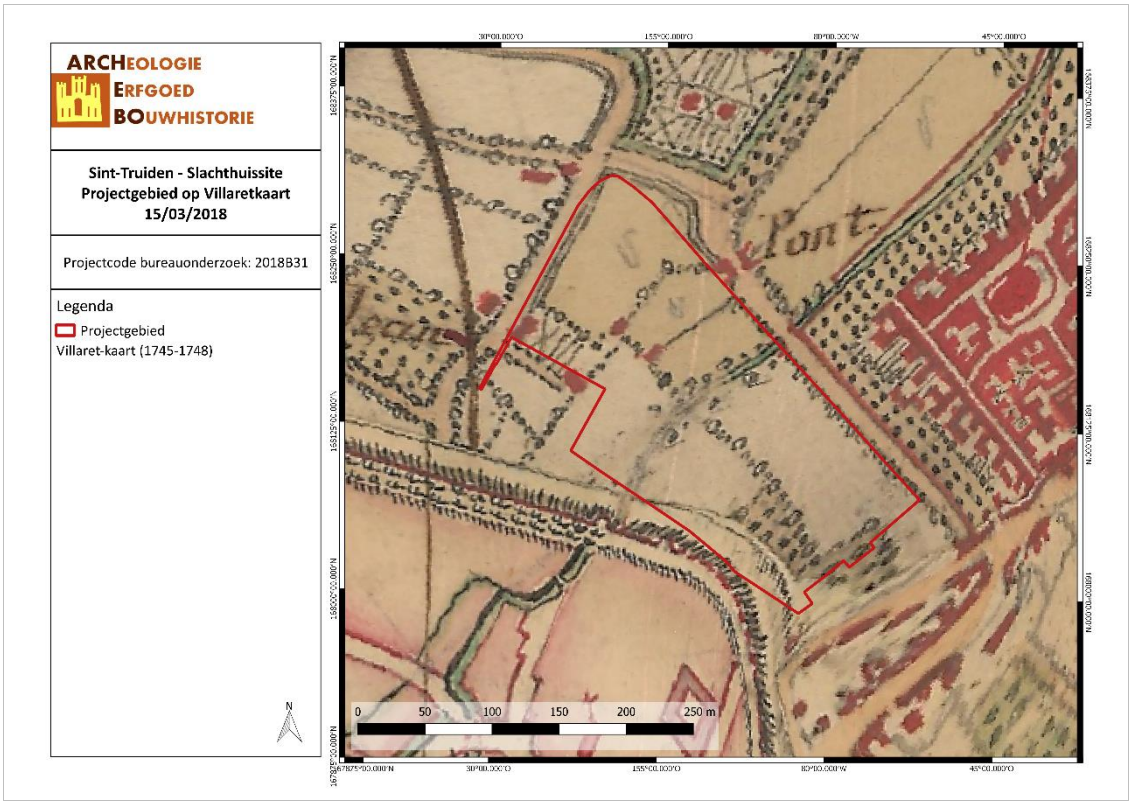
De Villaretkaart (1745-1748) geeft gedetailleerde informatie weer over het projectgebied. Het zuidelijke gebied, onder de Cicindria, is vooral braakliggend met in het westen begroeiing. De kaart toont eveneens een gedeelte van de stadsmuren op het terrein. Deze kartering komt enkel voor op de Villaretkaart waardoor er een kanttekening bij geplaatst moet worden naar accuraatheid toe. Zo is ook de Sint-Jacobskerk (*St.* Jean) verkeerdelijk gelokaliseerd. Ten noorden van de Cicindria verschijnen een drietal gebouwen op het terrein.

De Ferrariskaart (ca. 1777) geeft meer details weer van de invulling van het terrein. Zo is het gebied ten zuiden van de Cicindria gekarteerd als gebied voor moestuinen. Dit gedeelte samen met het gebouw op de hoek van de huidige Slachthuisstraat en Speelhoflaan, was vermoedelijk een boederijgebouw, horende bij het begijnhof. Het is eveneens aanneembaar dat het veld, met de nabijheid van stromend water, gebruikt werd als bleekweide. De locatie is ideaal voor het wassen en drogen van linnen, een activiteit die vaak werd geassocieerd met begijnen in een poging om in hun onderhoud te voorzien. Op deze manier is het mogelijk geweest dat de begijnen bijkomende taken op zich namen gelinkt aan de textielindustrie zoals borduren en weven. Zo stonden de begijnhoven van Aalst, Bergues, Brugge, Diest en Mechelen reeds in de 13de eeuw bekend voor de verkoop van wollen kledij. Het beroep van vroedvrouw was echter verboden voor de begijnen van Sint-Truiden.[21]

Het gebied ten noorden van de beek is ingedeeld in velden met wat geconcentreerde begroeiing en twee à drie gebouwen.

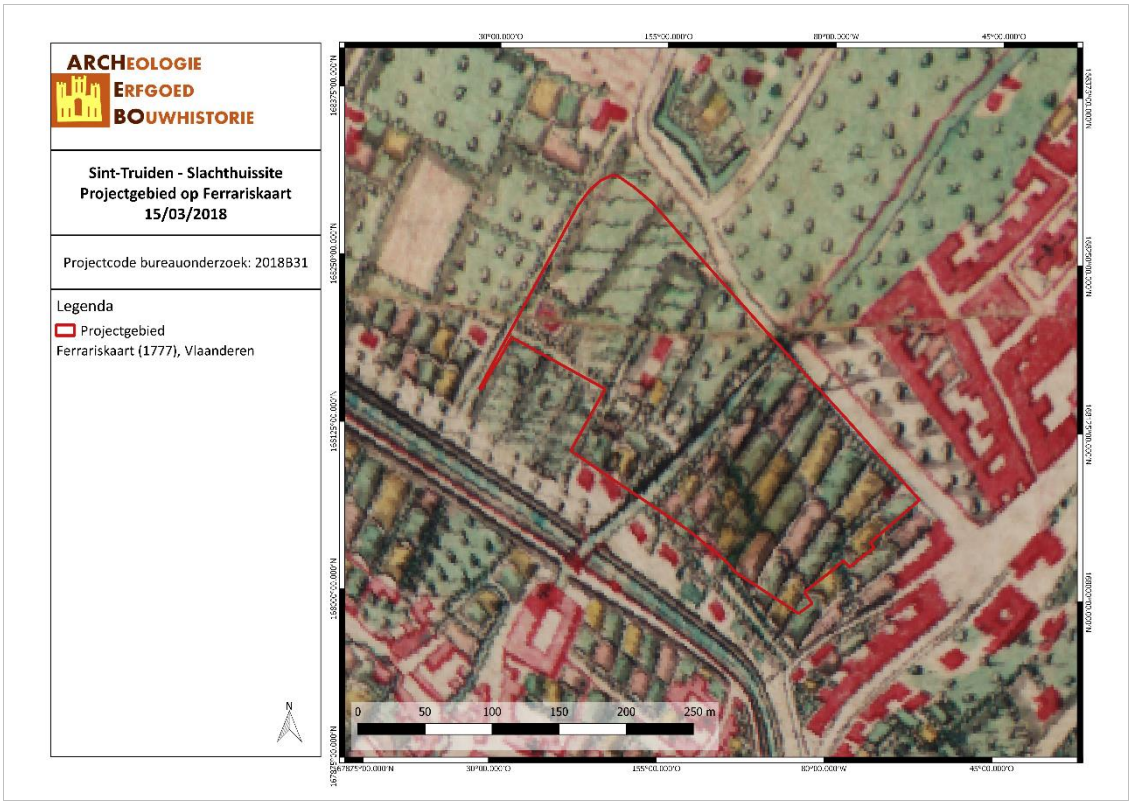
[20] Lambertus Warnouts, *St. Truyden buyten Nieuwe poorte (1726-1755)*, figuratieve kaart, geraadpleegd 14 maart 2018, https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=510/510_0002_000/510_0002_000_01063_000/510_0002_000_01063_000_0_0001.jp2.

[21] Simons, *Cities of Ladies*, 78, 84–85.

SISL/18/03/15/17 - Digitale aanmaak

Figuur 24: Detail uit de Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2018)

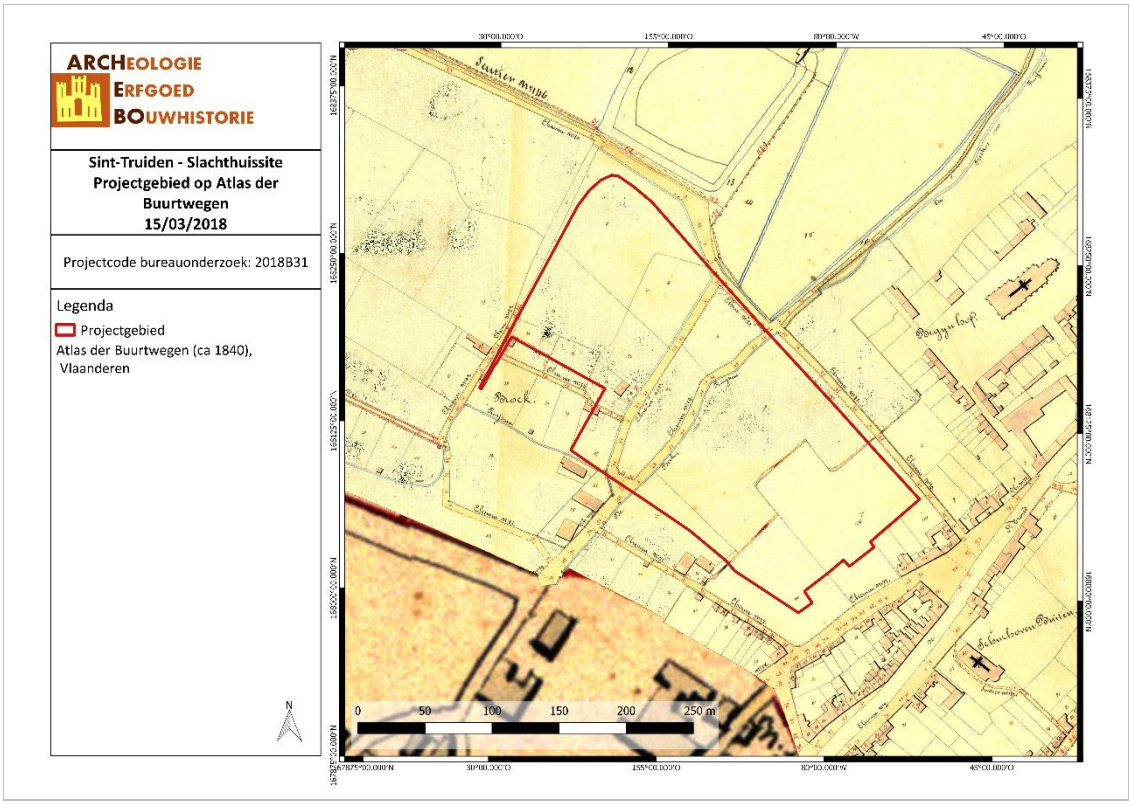

SISL/18/03/15/18 - Digitale aanmaak

Figuur 25: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2018)

Vervolgens worden vier cartografische bronnen uit de 19de eeuw vergeleken. De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.[22] De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferrariskaarten uit de periode 1771-1778. Met de Popp-kaarten wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Een vierde bron is de topografische kaart van 1873.

De Atlas der Buurtwegen toont het projectgebied verdeelt door de Cicindria en twee wegen die opnieuw meer zuidelijk samenkomen in een vork. Op het noordelijke gedeelte van het terrein staan enkele kleine gebouwen. De Vandermaelenkaart toont het projectgebied op eenzelfde manier als de Atlas der Buurtwegen. Het zuidelijk en uiterst noordelijk gedeelte is gekarteerd als grasland. De Popp-kaart is niet beschikbaar voor dit landsdeel. De topografische kaart van 1873 toont geen verandering.

SISL/18/03/15/19 - Digitale aanmaak

Figuur 26: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2018).

[22] Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2018, http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20.

SISL/18/03/15/20 - Digitale aanmaak

Figuur 27: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2018).

Vervolgens worden er topografische kaarten en luchtfoto's uit de 20ste en 21ste eeuw vergeleken. Vanaf de kaart van 1939 verschijnt er stilaan meer bebouwing aan de huidige Slachthuisstraat. De twee wegen centraal op het terrein blijven behouden tot en met de kaart van 1969. Beide kaarten tonen een invulling van begroeiing en braakliggende gronden. De grote huidige centrale hallen op het terrein verschijnen vanaf de luchtfoto van 1971. Volgens een recent krantenartikel zou het slachthuis inderdaad opgericht zijn in 1970.[23] Stilaan worden de activiteiten van het slachthuis verder uitgebreid over de site. Nieuwe gebouwen worden opgericht ten zuiden van de centrale hallen. Vanaf de luchtfoto van 2000-2003 toont de bron een parking ten noorden van de centrale hallen.

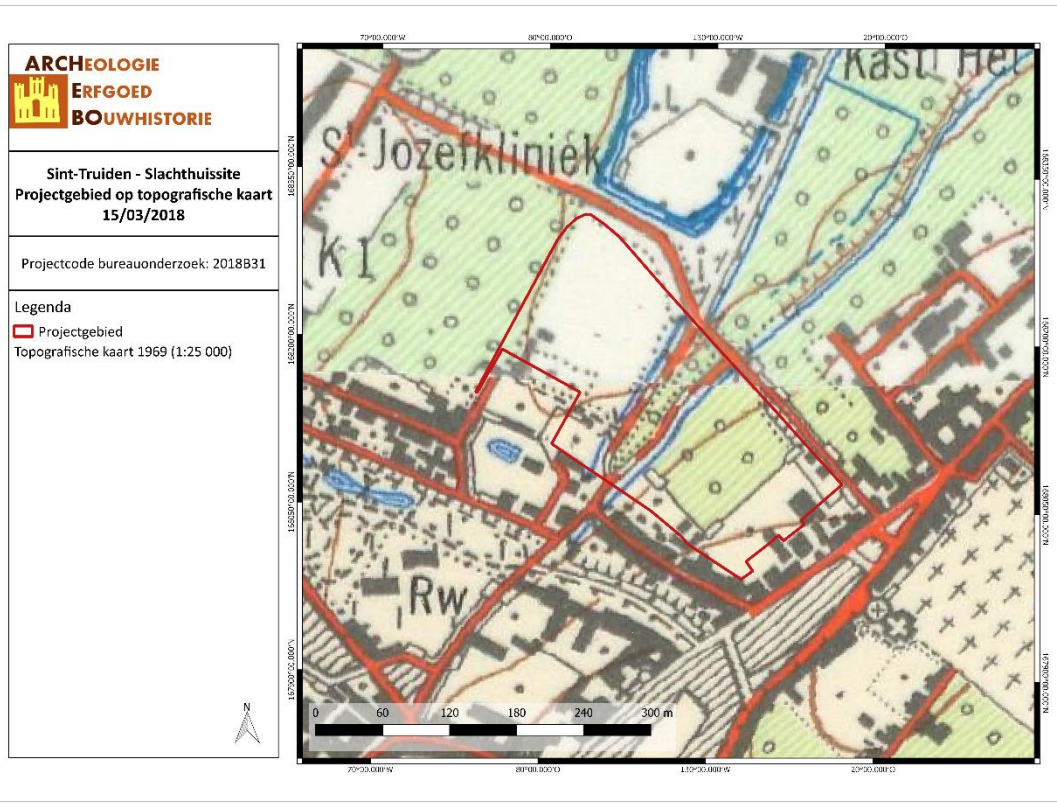
Samengevat kan gesteld worden dat het terrein weinig bebouwing gekend heeft tot de helft van de 20ste eeuw. Wel is het terrein verstoord geweest door de aanleg van twee wegen vanaf ongeveer het derde decennium van de 19de eeuw.

[23] Jozef Croughs, "Doek valt definitief over slachthuis (Sint-Truiden)", *Het Nieuwsblad*, 27 januari 2018, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20180126_03323671.

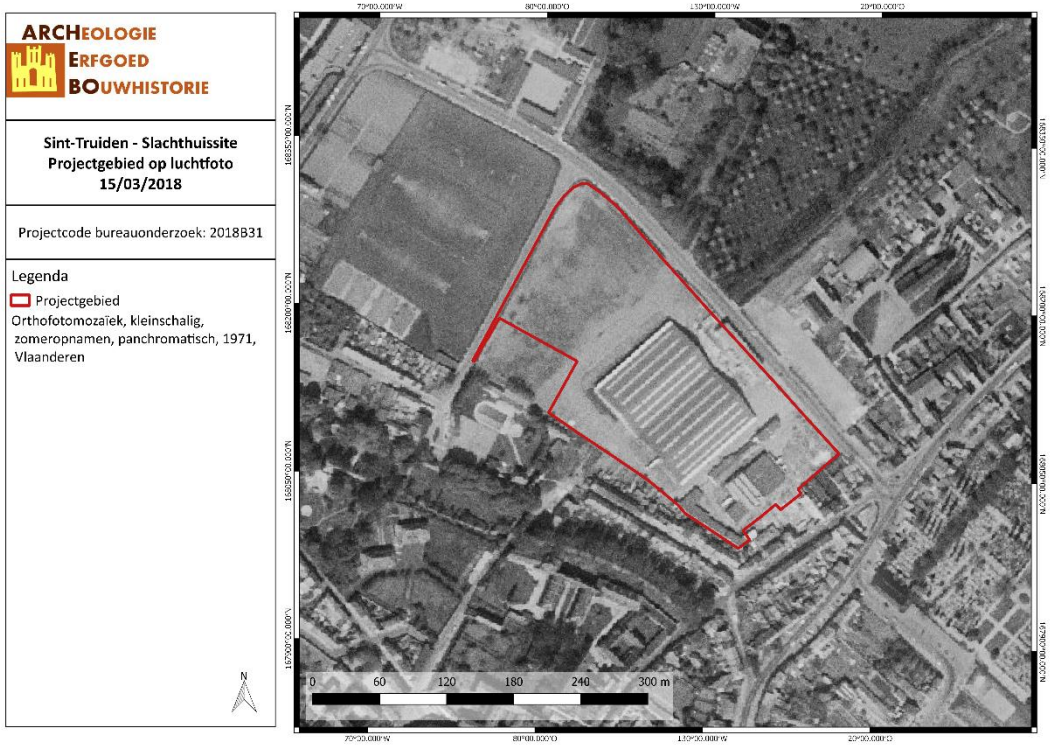
SISL/18/03/15/21 - Digitale aanmaak

Figuur 28: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2018)

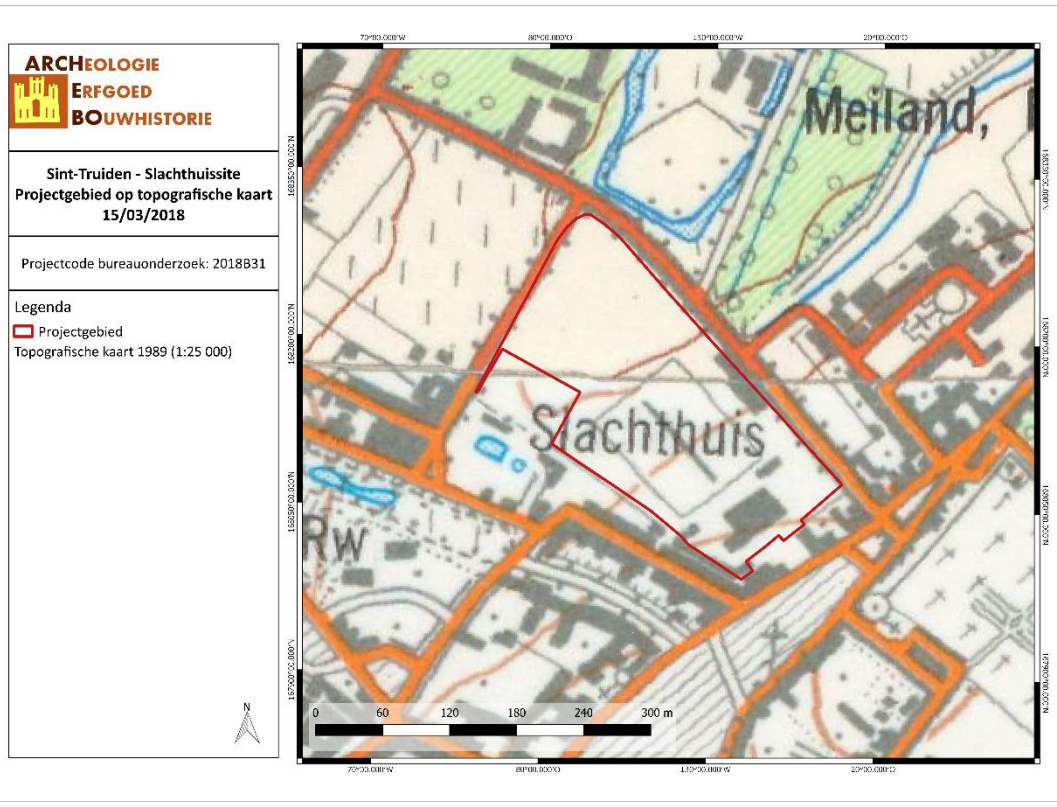
SISL/18/03/15/22 - Digitale aanmaak

Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2018)

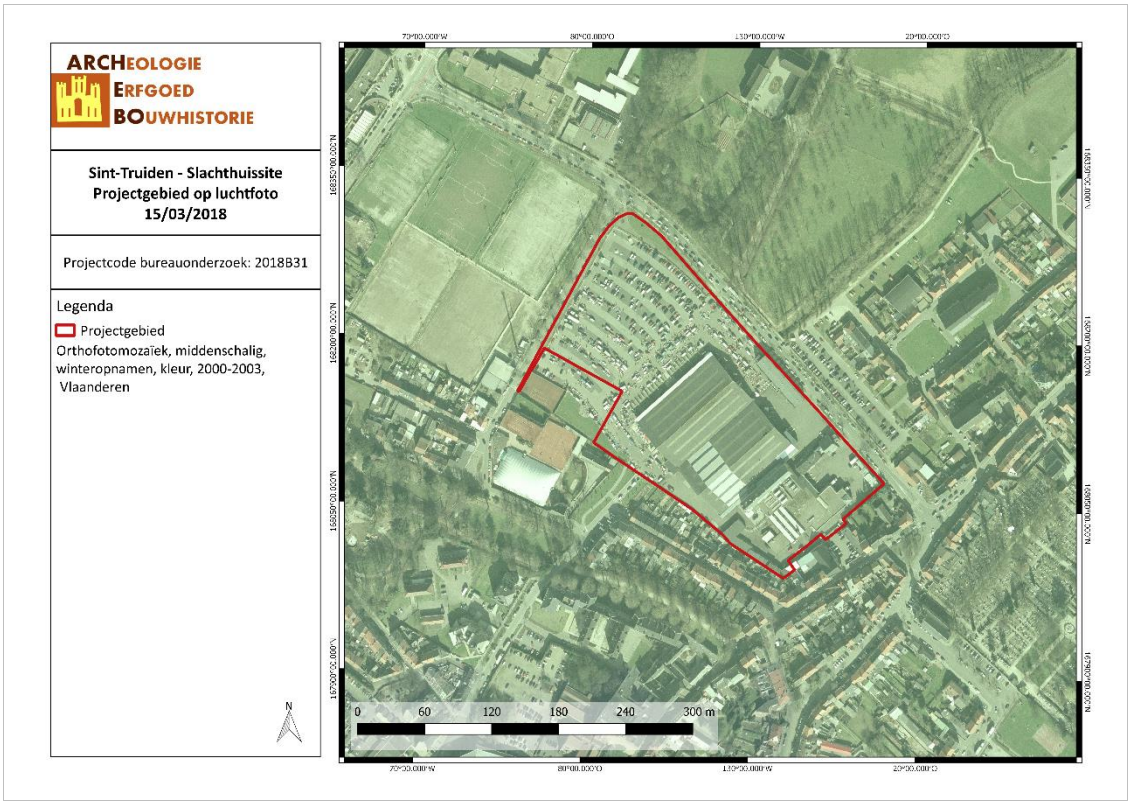
SISL/18/03/15/23 - Digitale aanmaak

Figuur 30: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1971 (Geopunt, 2018)

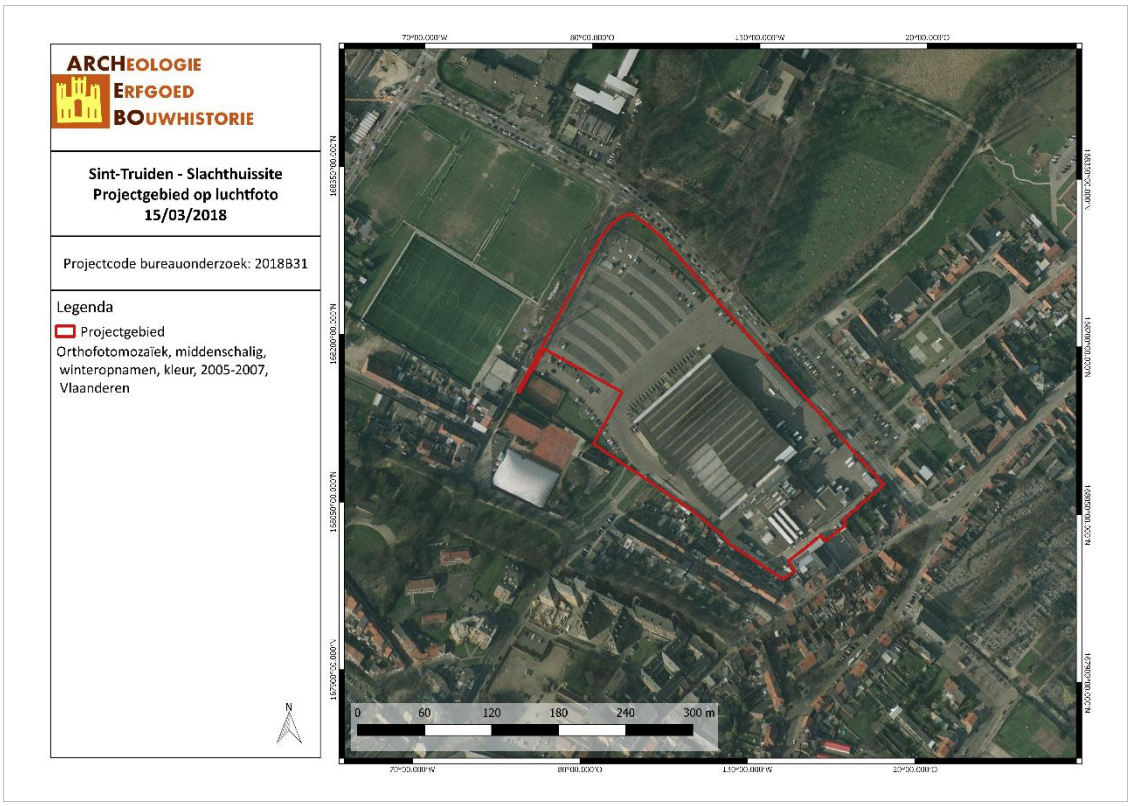
SISL/18/03/15/24 - Digitale aanmaak

Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1989 (Cartesius, 2018)

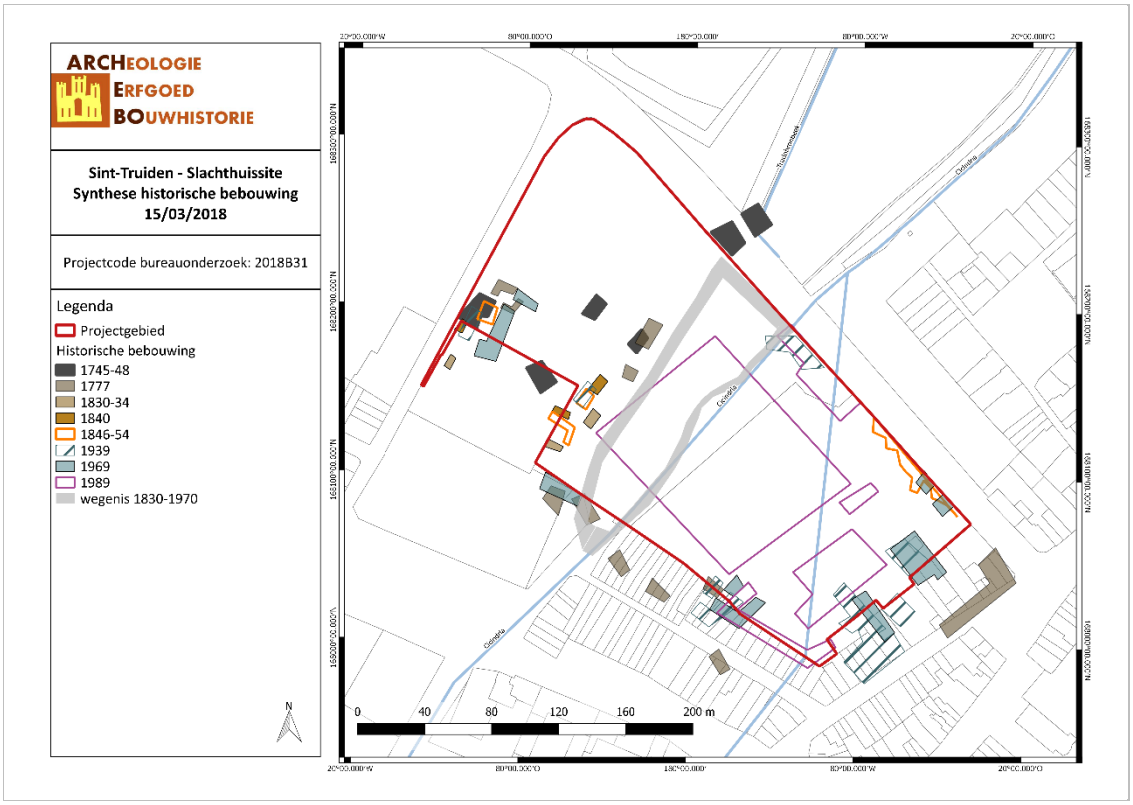
SISL/18/03/15/25 - Digitale aanmaak

Figuur 32: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2000-2003 (Geopunt, 2018)

SISL/18/03/15/26 - Digitale aanmaak

Figuur 33: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2005-2007 (Geopunt, 2018)

SISL/18/03/15/27 - Digitale aanmaak

Figuur 34: Syntheseplan historische bebouwing (ARCHEBO bvba, 2018)

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied bebouwing aanwezig is geweest vanaf ongeveer de tweede helft van de 18de eeuw. Mogelijk was er reeds vroeger bebouwing aanwezig maar deze bevinding kan niet door historische of cartografische bronnen gestaafd worden. Vooral het terrein ten zuiden van de beek werd vermoedelijk door het begijnhof aangewend als moestuin, velden of bleekweiden. Bronnen om deze vermoedens te staven zijn er echter niet. Aangetroffen vondsten kunnen aan de andere kant wel bebouwing daterend van de Romeinse Tijd, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd aantonen op verschillende locaties net noorden en zuiden van het projectgebied (ca. 400 meter). Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied dan ook spreken van een tot nu toe lage densiteit aan bebouwing. Het is pas vanaf de helft van de 20ste eeuw dat het terrein intensief werd gebruikt.

In de directe omgeving van het projectgebied bevinden zich vooral ten noorden en ten zuiden verschillende CAI-locaties. Direct ten noorden van de bebouwing op de site bevindt zich aan de overkant van de Speelhoflaan, de begijnhofsite. De CAI-locaties 214436 en 700479 zijn hierin vervat. Het begijnhof met Sint-Agneskerk werd in 1265 gesticht door abt Willem van Rijkel ten voordele van de ‘religieuze vrouwen’. CAI-locatie 52624 omvat ‘Kasteel Speelhof’ dat vanaf 1585 ingenomen door de Sint-Trudo abdij als ‘speelhof’. Net ten oosten van deze site werd op locatie 51581 fragmenten van Romeins bouwmateriaal (bakstenen en tegulae) aangetroffen in alluviale leemafzettingen. Ten zuiden van het projectgebied, net binnen de middeleeuwse omwalling (ID 207882) bevond zich het Capucijnenklooster. Het klooster werd gesticht in 1614 maar werd ontheven in de 18de eeuw. Opgravingen maken duiden dat de site minstens 4 bouwfasen gekend heeft waaronder een uitbreiding van de westelijke kloostervleugel rond 1665. Op de locatie werd eveneens een gedeelte van de terrasmuur van de middeleeuwse stadsomwalling aangetroffen. Bij het archeologisch onderzoek naar de verloren gegane Sint-Trudo abdij werden bouwmaterialen (spolia) van de Romeinse Tijd aangetroffen.

Op basis van de CAI gegevens kunnen ook archeologische sporen aanwezig zijn binnen het plangebied. Echter door de impact van de landbouwactiviteiten, kunnen deze sporen potentieel verstoord geraakt zijn.

Geconcludeerd kan worden dat de kans op archeologische sporen op een dergelijke site hoog is gezien de recente vondsten in de directe omgeving en de historische belanghebbende sites zoals het speelhof en begijnhof. De potentiële sporen kunnen zover teruggaan als de Steentijd, met een hoog potentieel op vondsten uit de Romeinse Tijd, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Echter door de diepte van de verstoring van de bestaande kelders, is het mogelijk dat deze verwachting teniet wordt gedaan. De minimale verstoring is 1m60 onder het maaiveld. Afhankelijk van de diepte van het pakket colluvium, de Abp(c)-bodem aanwezig onder de kelders, kan er nog een archeologisch niveau verwacht worden dat niet verstoord is door de kelders.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor de herontwikkeling van de slachthuissite en huidige Veemarkt van Sint-Truiden. Deze archeologienota heeft enkel betrekking op de sloop tot onder het maaiveld van de gebouwen met kelderverdieping. De ontwikkeling van de site zal uitgevoerd worden in een volgende fase.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het projectgebied voor de helft verstoord is sinds de oprichting van het slachthuis vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw. Gedurende de voorgaande eeuwen, was het terrein gedeeltelijk in handen van het naburige begijnhof als moestuin of bleekweides. Vanaf de 18de eeuw tonen de cartografische bronnen geringe elementen van bebouwing op het projectgebied. *In situ* bewaring van het archeologisch erfgoed is in dit geval enkel een optie afhankelijk van de diepte van de sporen.

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat er bebouwing aanwezig was binnen het projectgebied vanaf de helft van de 18de eeuw tot nu. Historische bronnen leverden tevens aanwijzing op voor de vroegere periodes. Het terrein werd historische gezien doormidden gesplitst door de Cicindria. Het zuidelijke terrein werd door het begijnhof gebruikt als moestuin en bleekweides. Het gehele gebied werd aangewend als groene bufferzone tussen de stad en de maatschappij extra-muros. De meeste bebouwing is pas uitgevoerd met de bouw van het slachthuis vanaf ongeveer 1970.

In de directe omgeving van het projectgebied bevinden zich vooral ten noorden en ten zuiden verschillende CAI-locaties. Direct ten noorden van de bebouwing op de site bevindt zich aan de overkant van de Speelhoflaan, de begijnhofsite. De CAI-locaties 214436 en 700479 zijn hierin vervat. Het begijnhof met Sint-Agneskerk werd in 1265 gesticht door abt Willem van Rijkel ten voordele van de ‘religieuze vrouwen’. CAI-locatie 52624 omvat ‘Kasteel Speelhof’ dat vanaf 1585 ingenomen door de

Sint-Trudo abdij als 'speelhof'.[24] Net ten oosten van deze site werd op locatie 51581 fragmenten van Romeins bouwmateriaal (bakstenen en tegulae) aangetroffen in alluviale leemafzettingen. Ten zuiden van het projectgebied, net binnen de middeleeuwse omwalling (ID 207882) bevond zich het Capucijnenklooster. Het klooster werd gesticht in 1614 maar werd ontheven in de 18de eeuw. Opgravingen maken duiden dat de site minstens 4 bouwfasen gekend heeft waaronder een uitbreiding van de westelijke kloostervleugel rond 1665. Op de locatie werd eveneens een gedeelte van de terrasmuur van de middeleeuwse stadsomwalling aangetroffen.[25] Bij het archeologisch onderzoek naar de verloren gegane Sint-Trudo abdij werden bouwmaterialen (spolia) van de Romeinse Tijd aangetroffen.

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Aan de hand van de het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het projectgebied gebouwen stonden vanaf de helft van de 18de tot nu. Historische interpretatie van het gebied concludeert dat bebouwing reeds mogelijk kan geweest zijn vanaf de stichting van *Sancti Trudonis opidum* in de post-Romeinse periode. Toch sluiten de cartografische en historische bronnen significante bebouwing uit op het terrein vanaf de 12de eeuw. De meeste bebouwing verschijnt op de topografische kaarten en luchtfoto's vanaf ongeveer 1970. De bouw van het slachthuis heeft voor een totale ontwikkeling van het terrein gezorgd.

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Op basis van de historische bronnen en kaarten kan geen uitsluitsel gemaakt worden in de te verwachten structuren. Door de aanwezigheid van de historische stadskern, het begijnhof en het speelhof, kunnen sporen vanaf de Volle en/of Late Middeleeuwen tot nu aanwezig zijn. Historische bronnen kunnen niet volledig nagaan in hoeverre de samenleving tot dit terrein kwam in pre-Middeleeuwse samenlevingen. Het terrein werd voor de helft vermoedelijk een lange tijd gebruikt als moestuin en bleekweides.

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

Ter hoogte van de bestaande kelders, is er verstoring van de bodem en het bodemarchief te verwachten. Deze kelders kennen een minimale verstoring van 1m60, rekening houdend met een fundatie van 30cm. De maximale verstoring door een deel van de kelders loopt op tot 2m90. Afhankelijk van de dikte van het pakket colluvium, de Abp(c)-bodem, is het echter mogelijk dat er nog een archeologisch niveau bewaard is ter hoogte van de kelders.

Andere verstoringen in het verleden zijn niet in kaart te brengen. De minste verstoringen kunnen verwacht worden in het noordelijke gedeelte van het terrein gezien er vooral verharding werd uitgevoerd tot nu toe. Wel moet vermeld worden dat eveneens een gedeelte in de noordoostelijke hoek van het terrein als vergraven terrein beschreven staat op de bodemkaart. Het is onduidelijk in hoeverre deze gronden vergraven zijn of wanneer de verstoring werd uitgevoerd.

[24] Agentschap Onroerend Erfgoed, "Speelhof, buitenverblijf van de Sint-Trudo-abdij".
[25] Agentschap Onroerend Erfgoed, "Kapucijnenklooster en kloosterkerk Sint-Antonius".

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor de herontwikkeling van de slachthuissite en huidige Veemarkt van Sint-Truiden. Deze archeologienota heeft enkel betrekking op de sloop tot onder het maaiveld van de gebouwen met kelderverdieping en de ontwikkeling van de parkeeraangelegenheid in het zuiden. De ontwikkeling van de rest van de site zal uitgevoerd worden in een volgende fase.

In de directe omgeving van het projectgebied bevinden zich vooral ten noorden en ten zuiden verschillende CAI-locaties. Direct ten noorden van de bebouwing op de site bevindt zich aan de overkant van de Speelhoflaan, de begijnhofsite. De CAI-locaties 214436 en 700479 zijn hierin vervat. Het begijnhof met Sint-Agneskerk werd in 1265 gesticht door abt Willem van Rijkel ten voordele van de 'religieuze vrouwen'. CAI-locatie 52624 omvat 'Kasteel Speelhof' dat vanaf 1585 ingenomen door de Sint-Trudo abdij als 'speelhof'. Net ten oosten van deze site werd op locatie 51581 fragmenten van Romeins bouwmateriaal (bakstenen en tegulae) aangetroffen in alluviale leemafzettingen. Ten zuiden van het projectgebied, net binnen de middeleeuwse omwalling (ID 207882) bevond zich het Capucijnenklooster. Het klooster werd gesticht in 1614 maar werd ontheven in de 18de eeuw. Opgravingen maken duiden dat de site minstens 4 bouwfasen gekend heeft waaronder een uitbreiding van de westelijke kloostervleugel rond 1665. Op de locatie werd eveneens een gedeelte van de terrasmuur van de middeleeuwse stadsomwalling aangetroffen. Bij het archeologisch onderzoek naar de verloren gegane Sint-Trudo abdij werden bouwmaterialen (spolia) van de Romeinse Tijd aangetroffen.

Aan de hand van de het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het projectgebied gebouwen stonden vanaf de helft van de 18de tot nu. Historische interpretatie van het gebied concludeert dat bebouwing reeds mogelijk kan geweest zijn vanaf de stichting van *Sancti Trudonis opidum* in de post-Romeinse periode. Toch sluiten de cartografische en historische bronnen significante bebouwing uit op het terrein vanaf de 12de eeuw. De meeste bebouwing verschijnt op de topografische kaarten en luchtfoto's vanaf ongeveer 1970. De bouw van het slachthuis heeft voor een totale ontwikkeling van het terrein gezorgd.

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied omschreven met de bodemtypes OB, OT, Adp, AFp en Abp(c). Dit kan eveneens niet gedaan worden voor het vergraven (OT) gebied in het noordwesten van het terrein. Bodemtype Adp is een matig gleyige leemgrond zonder profielontwikkeling. Bodemtype AFp is een matig tot sterk gleyige leemgrond met reductiehorizont (structuur B), zonder profielontwikkeling. Bodemtype Abp(c) is een niet-gleyige leemgrond zonder profielontwikkeling, met een bedolven textuur B horizont op minder dan 80cm diepte.

Geconcludeerd kan worden dat de kans op archeologische sporen op een dergelijke site hoog is gezien de recente vondsten in de directe omgeving en de historische belanghebbende sites zoals het speelhof en begijnhof. De potentiële sporen kunnen zover teruggaan als de Steentijd, met een hoog potentieel op vondsten uit de Romeinse Tijd, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Echter door de diepte van de verstoring van de bestaande kelders, is het mogelijk dat deze verwachting teniet wordt gedaan. De minimale verstoring is 1m60 onder het maaiveld. Afhankelijk van de diepte van het pakket colluvium, de Abp(c)-bodem aanwezig onder de kelders, kan er nog een archeologisch niveau verwacht worden dat niet verstoord is door de kelders. De aan- of afwezigheid van een of meerdere archeologisch niveaus kan het best getoetst worden aan de hand van landschappelijke profielputten.

4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

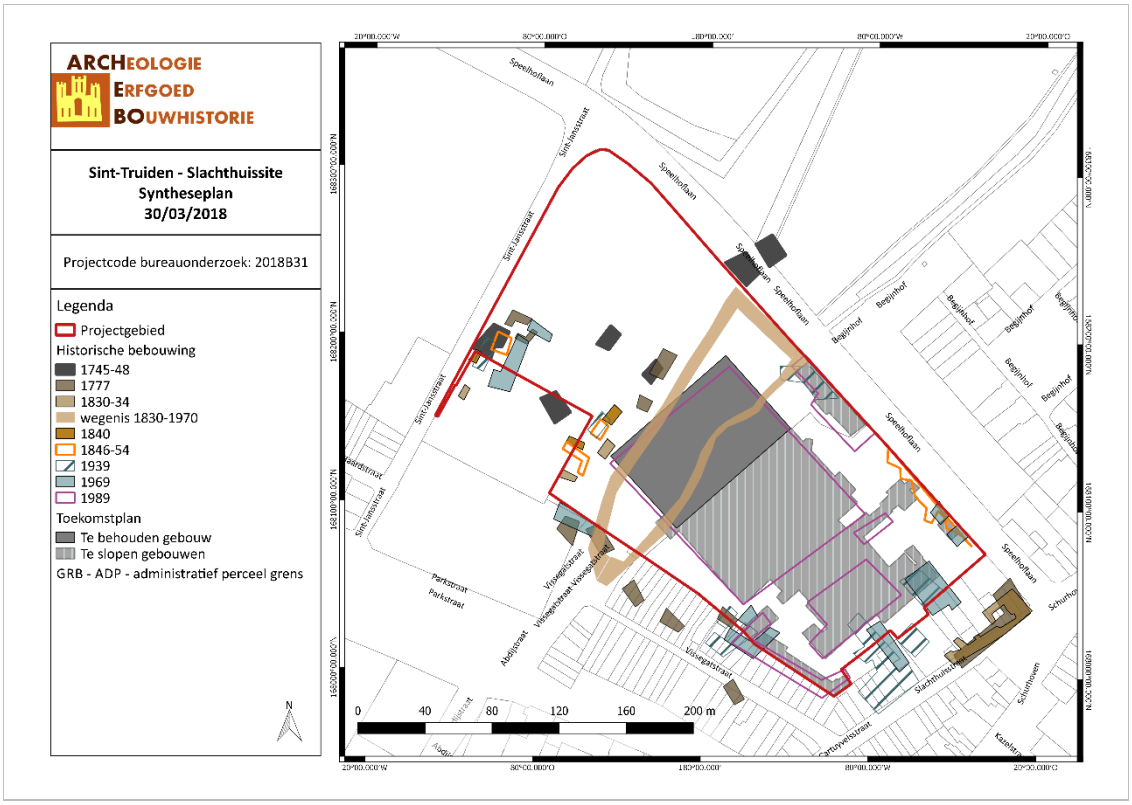
Binnen het plangebied dient de sloop van 68% van de bestaande bebouwing uitgevoerd worden. De helft van deze bebouwing is onderkelderd onder het maaiveld. De helft van de bestaande centrale vleeshal zal bewaard blijven.

In het projectgebied zijn geen archeologische waarden gekend. Wel bevindt het terrein zich in een historisch belangrijk gebied tussenin het historisch stadscentrum van Sint-Truiden aan de ene kant en het begijnhof en speelhof aan de noordzijde.

De bestaande kelders kunnen het archeologisch niveau verstoord hebben. Dit kan getoetst worden aan de hand van landschappelijke profielputten.

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat de geplande werken het archeologisch bodemarchief mogelijks zullen verstoren. De aanwezige kelders hebben een minimale diepte van 1m60 en worden ondergronds gesloopt. Deze werken dienen begeleid te worden door een erkend archeoloog. Vervolgens kunnen er landelijke profielputten geplaatst worden om vast te stellen of een of meerdere archeologische niveaus al dan niet aanwezig zijn.

SISL/18/03/15/28 - Digitale aanmaak

Figuur 35: Syntheseplan met aanduiding van de geplande werken en de historische bebouwing (ARCHEBO bvba, 2018)

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties

ArcheoPro. "Vooronderzoek Sint-Truiden Speelhoflaan". ArcheoPro Vlaanderen, 2017. https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5065.

De Winter, Natasja. "Archeologische evaluatie en waardering van de abdijsite van Sint-Truiden (provincie Limburg)". Sint-Truiden: ARON bvba Archeologisch Projectbureau, 2010. https://oar.onroerenderfgoed.be/publicaties/STUA/12/STUA012-001.pdf.

Gerits, Jan. *Historische steden in Limburg*, 1989.

Gysseling, Maurits. *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland vóór 1226*. Belgisch Interuniversitair Centrum voor Neerlandistiek, 1960.

Scheys, G. "Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Landen 105 W". Instituut voor Wetenschappelijk Onderzoek in Nijverheid en Landbouw (I.W.O.N.L.), 1957.

Studiebureau Archeologie. "Vooronderzoek Sint-Truiden Sint-Truiden-Stenaartberg". Archeologienota. Studiebureau Archeologie bvba. Geraadpleegd 19 maart 2018. https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4829.

Van Ranst, E, en C Sys. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)*. Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000.

Online bronnen

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Begijnhof". Inventaris Onroerend Erfgoed. Geraadpleegd 16 maart 2018. https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/104772.

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Inventaris Onroerend Erfgoed". Geraadpleegd 17 januari 2017. https://inventaris.onroerenderfgoed.be/.

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Kapucijnenklooster en kloosterkerk Sint-Antonius". Inventaris Onroerend Erfgoed. Geraadpleegd 19 maart 2018. https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/22693.

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Schurhoven". Inventaris Onroerend Erfgoed. Geraadpleegd 19 maart 2018. https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120991.

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Sint-Truiden". Inventaris Onroerend Erfgoed. Geraadpleegd 19 maart 2018. https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120972.

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Speelhof, buitenverblijf van de Sint-Trudo-abdij". Inventaris Onroerend Erfgoed. Geraadpleegd 16 maart 2018. https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/23055.

Croughs, Jozef. "Doek valt definitief over slachthuis (Sint-Truiden)". *Het Nieuwsblad*, 27 januari 2018. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20180126_03323671.

Iconografische bronnen

"Kaartboek van alle goederen van de abdij, opgesteld door landmeter Cornelis Lowis, in opdracht van de abt Servaas Vaes. 1650-1680". Geraadpleegd 16 maart 2018. https://search.arch.be/nl/zoeken-naar-archieven/zoekresultaat/inventaris/inleiding/eadid/BE-A0518_113838_112521_DUT/inventarisnr/I1138381125215009/level/file/scan-index/2/foto/518_1770_000_05009_000_0_0002.

"Plan de la chaussée de Saint-Trond à Gelinden. (1601-1800)". Niet-gegeorefereerde kaart, 1:8338. Geraadpleegd 16 maart 2018. http://www.cartesius.be/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7B12DF4F5D-9580-44E4-8093-E2B079B24444%7D.Beckers, G.

"Plan des chemins arrivant à Saint-Trond (18de eeuw)". Niet-gegeorefereerde kaart, 1:6388. Geraadpleegd 16 maart 2018. http://www.cartesius.be/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7B374AAF0E-D0CA-42F4-903E-213E2B3B9C2C%7D.

Warnouts, Lambertus. "St. Truyden buyten Nieuwe poorte (1726-1755)". Figuratieve kaart. Geraadpleegd 14 maart 2018. https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=510/510_0002_000/510_0002_000_01063_000/510_0002_000_01063_000_0_0001.jp2.

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning....4
Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2018) .6
Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2018)....6
Figuur 4: Situering van het projectgebied op Photokeyplan (ARCHEBO bvba, 2018) 10
Figuur 5: Situering van de huidige kelders op het projectgebied (ARCHEBO bvba, 2019)....10
Figuur 6: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2018) 11
Figuur 7: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2019) 11
Figuur 8: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2018)....12
Figuur 9: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2018) 13
Figuur 10: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NOZW richting (Geopunt, 2018)....13
Figuur 11: Sint-Truiden aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2018) 14
Figuur 12: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2018). 15
Figuur 13: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2018). 15
Figuur 14: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2018)....16
Figuur 15: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2019) 18
Figuur 16: Kaart met aanduiding van het projectgebied en (archeologie-)nota's (CAI, 2019)....18
Figuur 17: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2018) 20
Figuur 18: Kaart met situering van de Romeinse weg Widooie-Sint-Truiden (IOE, 2018) 20
Figuur 19: Panorama van de stad Sint-Truiden, gravure door Robert Peril (16de eeuw) 20
Figuur 20: Detail van de kaart van 1650-1680 uit het kaartboek van de abdij van Averbode (Rijksarchief, 2018)....22
Figuur 21: Detail van de kaart Plan de la chaussée de Saint-Trond à Gelinden. van 1601-1800 (Rijksarchief, 2018)....22
Figuur 22: Detail van de kaart van Beckers G. 18de eeuw (Rijksarchief, 2018)....23
Figuur 23: Detail uit de kaart van Warnouts met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2018)....24
Figuur 24: Detail uit de Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2018) 25
Figuur 25: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2018)....25
Figuur 26: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2018). 26
Figuur 27: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2018). 27
Figuur 28: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2018)....28
Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2018)....28
Figuur 30: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1971 (Geopunt, 2018) 29
Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1989 (Cartesius, 2018)....29
Figuur 32: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2000-2003 (Geopunt, 2018)....30
Figuur 33: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2005-2007 (Geopunt, 2018)....30
Figuur 34: Syntheseplan historische bebouwing (ARCHEBO bvba, 2018)....31
Figuur 35: Syntheseplan met aanduiding van de geplande werken en de historische bebouwing (ARCHEBO bvba, 2018)....35

7 PLANNENLIJST

SISL/18/03/15/1 - Digitale aanmaak 6
SISL/18/03/15/2 - Digitale aanmaak 6
SISL/18/03/15/3 - Digitale aanmaak 10
SISL/19/12/10/4 - Digitale aanmaak 10
SISL/19/12/10/5 - Digitale aanmaak 11
SISL/18/03/15/6 - Digitale aanmaak 12
SISL/18/03/15/7 - Digitale aanmaak 13
SISL/18/03/15/8 - Digitale aanmaak 14
SISL/20/01/08/9 - Digitale aanmaak 15
SISL/18/03/15/10 - Digitale aanmaak 15
SISL/18/03/15/11 - Digitale aanmaak 16
SISL/19/12/10/12 - Digitale aanmaak 18
SISL/19/12/10/13 - Digitale aanmaak 18
SISL/18/03/15/14 - Digitale aanmaak 19
SISL/18/03/15/15 - Digitale aanmaak 20
SISL/18/03/15/16 - Digitale aanmaak 24
SISL/18/03/15/17 - Digitale aanmaak 25
SISL/18/03/15/18 - Digitale aanmaak 25
SISL/18/03/15/19 - Digitale aanmaak 26
SISL/18/03/15/20 - Digitale aanmaak 27
SISL/18/03/15/21 - Digitale aanmaak 28
SISL/18/03/15/22 - Digitale aanmaak 28
SISL/18/03/15/23 - Digitale aanmaak 29
SISL/18/03/15/24 - Digitale aanmaak 29
SISL/18/03/15/25 - Digitale aanmaak 30
SISL/18/03/15/26 - Digitale aanmaak 30
SISL/18/03/15/27 - Digitale aanmaak 31
SISL/18/03/15/28 - Digitale aanmaak 35

8 FOTOLIJST

Foto 1 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018) 8
Foto 2 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018) 8
Foto 3 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018) 8
Foto 4 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018) 8
Foto 5 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018) 9
Foto 6 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018) 9
Foto 7 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018) 9
Foto 8 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018) 9
Foto 9 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018) 9
Foto 10 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018) 9
Foto 11 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018) 9
Foto 12 (ARCHEBO bvba, 15/03/2018) 9